

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi
पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती
Choice Based Credit System

Structure of Programme

Revised syllabus B. A. Part III (MARATHI)

Introduced from June 2020 onwards

सत्र क्र. Sem.	अभ्यासपत्रिकेचे नाव	अभ्यास- पत्रिका क्र. Paper No.	Workload	Credits	Total Credits	Theory Marks	Term work/ Seminar
V	साहित्यविचार	VII	4 lectures/ week	4	20	40	10
V	मराठी भाषा व भाषाविज्ञान	VIII	4 lectures/ week	4		40	10
V	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स.१५००)	IX	4 lectures/ week	4		40	10
V	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	X	4 lectures/ week	4		40	10
V	वाङ्मयप्रवाहाचे अध्ययन : मध्ययुगीन	XI	4 lectures/ week	4		40	10
सत्र क्र. Sem.	अभ्यासपत्रिकेचे नाव	अभ्यास- पत्रिका क्र. Paper No.	Workload	Credits	Total Credits	Theory Marks	Term work/ Group project
VI	साहित्यविचार	XII	4 lectures/ week	4	20	40	10
VI	मराठी भाषा व भाषाविज्ञान	XIII	4 lectures/ week	4		40	10
VI	मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.१५०० ते १८००)	XIV	4 lectures/ week	4		40	10
VI	मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी	XV	4 lectures/ week	4		40	10
VI	वाङ्मयप्रकाराचे अध्ययन : ललितगद्य (व्यक्तिचित्रे)	XVI	4 lectures/ week	4		40	10

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-५ : Semester No. V : अभ्यासपत्रिका क्र. VII

Discipline Specific Elective (DSE-E1)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E1)

साहित्यविचार

उद्दिष्टे :

१. पौर्वात्य, पाश्चात्य व आधुनिक भारतीय साहित्यशास्त्राचे स्वरूप समजून घेणे.
२. ललित व ललितेतर साहित्याचे स्वरूप समजून घेणे.
३. साहित्य प्रयोजनांचे आकलन करून घेणे.
४. साहित्याची निर्मितिप्रक्रिया आणि त्याचे स्वरूप आकलन करून घेणे.
५. भाषेतील अलंकार समजून घेणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग ? Module I	साहित्याचे स्वरूप ■ साहित्याच्या व्याख्या ● पौर्वात्य - भामह, मम्मट, आनंदवर्धन, विश्वनाथ पाश्चात्य - वर्डस्वर्थ, कोर्टहोप, मॅथ्यू अर्नोल्ड, कार्लाइल ● आधुनिक - विनोबा भावे, अ. वा. कुलकर्णी, गंगाधर माडगीळ, वि. ना. ढवळे, ■ ललित व ललितेतर साहित्य ■ ललित साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष- संवेदनात्मकता, भावनात्मकता, वैचारिकता, संद्रियता, सूचकता, विशिष्टता, विश्वात्मकता	१५	१

विभाग २ Module 2	<p>साहित्याचे प्रयोजन</p> <ul style="list-style-type: none"> ● प्रयोजन म्हणजे काय ? ● प्रयोजन आणि परिणाम यातील फरक ■ साहित्याची प्रयोजने : <p>१) यश किंवा कीर्ती २) व्यवहारज्ञान ३) आनंद ४) उद्बोधन ५) आत्माविष्कार ६) जिज्ञासापूर्ती ७) जीवनानुभूती ८) इच्छापूर्ती अथवा स्वप्नरंजन ९) पलायनवाद (Escapism)</p>	१५	१
घटक ३ Module 3	<p>साहित्यनिर्मितीची कारणे</p> <ul style="list-style-type: none"> ● साहित्यनिर्मितीचे स्वरूप ● साहित्यनिर्मितीची कारणे <p>१) प्रतिभा - स्वरूप व वैशिष्ट्ये (प्रतिभाव्यापार, प्रतिभेचे अलौकिकत्व, अपूर्वनिर्मितिक्षम प्रतिभा, प्रतिभा ही वेडाची बहीण) २) बहुश्रुतता ३) अभ्यास ४) भावनात्मकता ५) संवेदनशीलता ६) उत्प्रेक्षा ७) चमत्कृती ८) स्वास्थ्य (शारीरिक, मानसिक) ९) साहित्यिकाचा जीवनविषयक दृष्टिकोण</p>	१५	१
घटक ४ Module 4	<p>अलंकार</p> <p>१) अतिशयोक्ती २) स्वभावोक्ती ३) दृष्टान्त ४) उपमा ५) अनुप्रास ६) रूपक (व्याख्या, स्वरूप आणि उदाहरणे अपेक्षित)</p>	१५	१

* प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी *

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	अलंकार (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना :

१. विभाग चार वर वस्तुनिष्ठ प्रश्न असणार नाहीत.
२. अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता सेमिनारसाठी दहा गुण आहेत.

सेमिनार विषय :

उद्दिष्टे :

१. भाषोत्पत्तीचा अभ्यास करणे.
२. भाषाविज्ञानाचा परिचय करून घेणे.
३. भाषाविज्ञान आणि मराठी भाषा यांचा सहसंबंध जाणून घेणे.
४. स्वनविचार, रूपविचार व वाक्यविचारांचा परिचय करून घेणे.
५. मराठी भाषेविषयी विद्यार्थ्यांची आवड विकसित करणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	<p>भाषोत्पत्ती विचार</p> <ul style="list-style-type: none"> ● भाषेची उत्पत्ती - ईश्वरनिर्मित, राजनिर्मित, समाजनिर्मित ● भाषेच्या उत्पत्तीच्या उपपत्ती/सिद्धांत <ol style="list-style-type: none"> १. इंगित (Gesture) २. मुखाभिनय (Oral Gesture) ३. अनुकरण (Bow-Bow) ४. रणन (Ding Dong) ५. भावनाभिव्यक्ती (Pooh-Pooh) ६. श्रमपरिहार (Yo-he-Yo) ७. प्रेमगानमूलक (Sing-Song) ८. संपर्क (Contact) ९. क्रीडासक्ती (Play-Way) १०. समन्वय उपपत्ती/सिद्धांत 	१५	१
विभाग २ Module II	<p>भाषेचे स्वरूप, व्याख्या आणि वैशिष्ट्ये</p> <ul style="list-style-type: none"> ● भाषा म्हणजे काय ? ● भाषेच्या व्याख्या : कृ. पां. कुलकर्णी, ना. गो. कालेलकर, श्री. न. गजेंद्रगडकर ● भाषेचे स्वरूप : समाजव्यवहाराचे साधन, ध्वनिमाध्यमता, प्रतीकात्मकता, संकेतबद्धता, भाषा - एक पद्धती, भाषा मानवी आहे. ● सी. एफ. हॉकेटने सांगितलेली भाषेची सात वैशिष्ट्ये दुहेरीपण, निर्मितक्षमता, कार्यकारण संबंधाचा अभाव, यादृच्छिकता, अदलाबदलीची शक्यता, विशिष्टीकरण, स्थलकालातीतता. सांस्कृतिक संक्रमण 	१५	१

विभाग ३ Module III	स्वनिम व रूपिम विचार (स्थूल परिचय) अ. स्वनिम विचार १. स्वन २. स्वनिम ३. स्वनांतर (संकल्पना, स्वरूप, प्रकार) ब. रूपिम विचार १. रूप २. रूपिम ३. रूपिकांतर (संकल्पना, स्वरूप, प्रकार)	१५	१
विभाग ४ Module IV ✓	वाक्यविचार ● पदबंध व वाक्याचे स्वरूप ● वाक्याचे प्रकार केवलवाक्य व त्याचे प्रकार, मिश्रवाक्य व त्याचे प्रकार, संयुक्त वाक्य व त्याचे प्रकार, वाक्याचे पृथक्करण	१५	१

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना :

१. अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता सेमिनारसाठी दहा गुण आहेत.

सेमिनार विषय :

१. स्वन-स्वनिम, रूप-रूपिम पैकी कोणत्याही एका घटकाच्या अनुषंगाने प्रात्यक्षिकांसह सादरीकरण अपेक्षित.
२. कोणत्याही एका साहित्यकृतीच्या निवडक भागातील वाक्यांचे प्रकार, पृथक्करण, विश्लेषणासह सादरीकरण अपेक्षित.

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-५ : Semester No. 5 : अभ्यासपत्रिका क्र. IX

Discipline Specific Elective (DSE-E3)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E3)

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स.१५००)

उद्दिष्टे :

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा कालिक अभ्यास करणे.
२. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल परिचय करून घेणे.
३. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप, वैशिष्ट्ये अभ्यासणे.
४. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील महत्त्वाचे ग्रंथकार आणि ग्रंथ यांचा स्थूल परिचय करून घेणे.
५. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाच्या गद्य, पद्य रचनेचे विशेष अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	<p>■ मराठी वाङ्मयाचा प्रारंभकाळ ते इ.स. १२०० पर्यंत</p> <p>अ) विवेकसिंधूपूर्वकालीन रचना कुवलयमाला, मानसोल्लास, राजमतिप्रबोध, अमरनाथ संवाद, गोरक्षगीता इ.</p> <p>ब) मराठीतील आद्य ग्रंथकार मुकुंदराज यांची रचना विवेकसिंधू, पवनविजय, परमामृत</p> <p>क) मराठीतील आद्य कवयित्री महदंबा यांची रचना धवळे (पूर्वार्ध व उत्तरार्ध), मातृकी रुक्मिणीस्वयंवर</p>	१५	१
विभाग २ Module II	<p>■ इ. स. १२०० ते १३०० (स्थूल कालखंड)</p> <p>अ) महानुभावीय गद्य वाङ्मय म्हाडंभट - लीलाचरित्र, श्री. गोविंदप्रभूचरित्र व इतर रचना केसोबास - सूत्रपाठ, दृष्टांतपाठ, स्मृतिगथळ</p>	१५	१

अ. क्र. Sr. No.	षटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग २ Module II	ब) महानुभावीय पद्य वाङ्मय सातीग्रंथ (ग्रंथ व ग्रंथकार स्थूल परिचय) नरेंद्र - रुक्मिणी स्वयंवर भास्करभट्ट बोरीकर - शिशुपालवध, उद्धवगीता किंवा एकादशस्कंध दामोदर पंडित - वछाहरण पंडित विश्वनाथ - ज्ञानप्रबोध खळोव्यास - महाद्विवर्णन नारायणपंडित - श्री ऋद्धिपूरवर्णन	१५	१
विभाग ३ Module III	इ. स. १३०० ते १४०० (स्थूल कालखंड) अ) ज्ञानेश्वरांचे वाङ्मयीन कार्य ज्ञानेश्वरी, अमृतानुभव, चांगदेवपासष्टी, हरिपाठाचे अभंग व इतर रचना ब) नामदेवांची अभंगरचना क) सावता माळी, गोरोबा कुंभार, मुक्ताबाई, सेना महाराज, नरहरी सोनार, चोखामेळा, जनाबाई, कान्होपात्रा यांच्या रचना	१५	१
विभाग ४ Module IV	इ. स. १४०० ते १५०० (स्थूल कालखंड) अ) अन्य संप्रदायातील प्रमुख ग्रंथकार आणि त्यांची ग्रंथरचना सत्यमालनाथ, चोंभा / (नाथ संप्रदाय) शांतलिंग आणि मन्मथशिवलिंग (लिंगायत संप्रदाय) गुणकीर्ती व जिनदासनाम्ना (जैन मराठी कवी) नृसिंह सरस्वती आणि दासोपंत (दत्त संप्रदाय) अज्ञानसिद्ध व बहिराजातवेद (नागेश संप्रदाय) शेख महंमद आणि हुसेन अंबरखान (मुस्लीम मराठी कवी) फादर स्टिफन्स, फादर क्रुवा (ख्रिस्ती मराठी कवी)	१५	१

* प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी *

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना :

१. अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता सेमिनारसाठी दहा गुण आहेत.

सेमिनार विषय :

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-५ : Semester No. V : अभ्यासपत्रिका क्र. X

Discipline Specific Elective (DSE-E4)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E4)

मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी

पाठ्यपुस्तक : मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी (संपादन)

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर

उद्दिष्टे :

१. सर्जनशील लेखनप्रक्रिया समजून घेणे.
२. वैचारिक लेखनाचे स्वरूप अभ्यासणे.
३. शोधनिबंध व प्रकल्पलेखन कौशल्य समजून घेणे.
४. आंतरजालावरील मराठी लेखनपद्धती अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	सर्जनशील लेखन ■ सर्जनशील लेखन - संकल्पना व स्वरूप ● कथा - संकल्पना, स्वरूप ● कथेचे घटक ● प्रात्यक्षिकासह कथालेखन	१५	१
विभाग २ Module II	वैचारिक लेखन ● वैचारिक लेखन : संकल्पना व स्वरूप ● वैचारिक लेखनाची पद्धत ● वैचारिक लेखनाचे प्रकार ● प्रात्यक्षिकासह वैचारिक लेखन	१५	१

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग ३ Module III	<p>शोधनिबंध व प्रकल्पलेखन (स्थूल परिचय)</p> <ul style="list-style-type: none"> संशोधन : संकल्पना, स्वरूप, महत्त्व संशोधनपर लेखनप्रकार परिचय <ol style="list-style-type: none"> शोधनिबंध - स्वरूप व पद्धती संशोधन प्रकल्प - स्वरूप व पद्धती प्रबंधिका प्रबंध संशोधनपर लेखनाची पथ्ये व भाषा 	१५	१
विभाग ४ Module IV	<p>आंतरजालावरील (Internet) मराठी</p> <ul style="list-style-type: none"> आंतरजालावरील मराठीविषयक लेखनाचे स्वरूप नोंदी लेखन, विश्वकोश, विकिपीडिया इ. आंतरजालावरील मराठी संकेतस्थळांचा परिचय <ol style="list-style-type: none"> राज्य मराठी विकास संस्था महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ भाषा संचालनालय मराठी भाषा विभाग, महाराष्ट्र शासन मराठी साहित्य परिषद, पुणे विश्वकोश मंडळ इतर संकेतस्थळे - साहित्य अकादमी, नॅशनल बुक ट्रस्ट, भारतीय भाषा संस्थान, म्हैसूर इ. प्रात्यक्षिकासह आंतरजालावर मराठीविषयक लेखन 	१५	१

※ प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी ※

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना : १. प्रश्न क्र. ४ मध्ये ४ पैकी २ प्रश्न उपयोजनावर आधारित असतील.
२. अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता सेमिनारसाठी दहा गुण आहेत.

सेमिनार विषय :

१. भाषा, साहित्य, संस्कृती व माध्यमविषयक कोणत्याही एका विषयावर शोधनिबंधाचे साररीकरण करणे

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-५ : Semester No. V : अभ्यासपत्रिका क्र. XI

Discipline Specific Elective (DSE-E5)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E5)

वाङ्मय प्रवाहाचे अध्ययन : मध्ययुगीन

पाठ्यपुस्तक : दृष्टांतपाठ-निवडक दृष्टांत (संपादन)

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर

उद्दिष्टे :

१. मध्ययुगीन महाराष्ट्र व महानुभाव पंथ यांचा परिचय करून घेणे.
२. महानुभाव वाङ्मयाच्या प्रेरणा व स्वरूप समजून घेणे.
३. महानुभावीय ग्रंथकार केसोबास यांचा परिचय करून घेणे.
४. दृष्टांतपाठातील आशयस्वरूप व अभिव्यक्ती विशेष अभ्यासणे.
५. दृष्टांतपाठातील भाषिक वैभवाचा परिचय करून घेणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	● मध्ययुगीन महाराष्ट्र आणि महानुभावीय गद्याच्या प्रेरणा व स्वरूप ● महानुभाव गद्य ग्रंथकार केसोबास यांचा परिचय ● दृष्टांतपाठाचे स्वरूप	१५	१
विभाग २ Module II	■ दृष्टांतपाठातील आशयसूत्रे ● सामाजिकता ● सांस्कृतिकता ● प्रादेशिकता ● पंथीय निष्ठा ● तत्त्वज्ञान व मूल्यविचार	१५	१
विभाग ३ Module III	■ दृष्टांतपाठातील अभिव्यक्ती विशेष ● निवेदन/कथनशैली ● व्यक्तिचित्रणे ● घटना, प्रसंगवर्णने ● प्रतिमा व प्रतीके ● रचनाविशेष	१५	१
विभाग ४ Module IV	■ दृष्टांतपाठातील भाषावैभव ● शब्दसौष्ठव ● अल्पाक्षरत्व ● सुलभ रचनाविशेष	१५	१

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना : १. विभाग एकवर वस्तुनिष्ठ प्रश्न असणार नाहीत.

२. अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता सेमिनारसाठी दहा गुण आहेत.

सेमिनार विषय :

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील कोणत्याही एका साहित्यकृतीआधारे सामाजिक, सांस्कृतिक, मूल्यविचार, भाषाविशेष इत्यादीपैकी कोणत्याही एका विषयानुषंगाने सादरीकरण करणे.

मूलभूत वाचन :

१. तुळपुळे, शं. गो. (संपा.) दृष्टांतपाठ, केशिराज संकलित, व्हीनस प्रकाशन, पुणे
२. कोलते, वि. भि. महानुभाव तत्त्वज्ञान, अरुण प्रकाशन, मलकापूर
३. कोलते, वि. भि. महानुभाव आचारधर्म, अरुण प्रकाशन, मलकापूर
४. राजनकर, सुहास दृष्टांतपाठ : अन्वय आणि चिकित्सा, ऋचा प्रकाशन, नागपूर
५. कुंदप, कोमल कन्हैया चक्रधर निरूपण दृष्टांतपाठ विवेचन, सातारा

पूरक वाचन :

१. पठाण, यू. म. महानुभाव साहित्य संशोधन खंड १, मराठवाडा विद्यापीठ प्रकाशन, औरंगाबाद
२. पंजाबी, माधव (संपा.) श्री. च. पाणी व्यासकृत दृष्टांत अन्वय व्याख्यान
३. आवलगावकर, रमेश महानुभावांची अन्वयस्थळे, चंद्रकांत प्रकाशन, पुणे
४. ढेरें, रा. चिं. प्राचीन मराठीच्या नवधारा, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर

संदर्भ ग्रंथ :

१. पानसे, मु. ग. यादवकालीन महाराष्ट्र, मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय, मुंबई
२. बोरगांवकर, वसंत प्राचीन मराठी चरित्रलेखन, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे
३. तुळपुळे, शं. गो. यादवकालीन मराठी भाषा, व्हीनस प्रकाशन, पुणे
४. देशमुख, उषा मराठी साहित्याचे आदिबंध, लोकवाङ्मयगृह, मुंबई
५. ढेरें, रा. चिं. महाराष्ट्राचा देव्हारा, विश्वकर्मा साहित्यालय, पुणे
६. पाठक, अरुणचंद्र स्थानपोथी : एक पुरातत्वीय अभ्यास, म.रा.साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-६ : Semester No. 6 : अभ्यासपत्रिका क्र. XII

Discipline Specific Elective (DSE-E126)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E126)

साहित्यविचार

उद्दिष्टे :

१. शब्दशक्तीचे आकलन करून घेणे.
२. साहित्यातील रसाचे स्वरूप व रसप्रक्रिया समजून घेणे.
३. निर्मितीच्या आनंदाची मीमांसा करणे.
४. व्यवहार भाषा, शास्त्रभाषा आणि साहित्यभाषा यांतील भेद समजून घेणे.
५. साहित्यभाषेचे आकलन करून घेणे.
६. भाषेतील छंद व वृत्ते यांचा अभ्यास करणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	शब्दशक्ती ■ शब्दशक्ती म्हणजे काय ? १) अभिधा - व्याख्या, स्वरूप व प्रकार (योग, रूढी, योगरूढी) २) लक्षणा - व्याख्या, स्वरूप ● लक्षणेस आवश्यक गोष्टी अ) मुख्यार्थबाध ब) मुख्यार्थ-लक्ष्यार्थ संबंध क) रूढी व प्रयोजन ● लक्षणेचे महत्त्व ३) व्यंजना - व्याख्या, स्वरूप ● व्यंजनेचे मुख्य दोन प्रकार अ) शाब्दी व्यंजना ब) आर्थी व्यंजना ● व्यंजनेचे साहित्यातील महत्त्व	१५	१

<p>विभाग २ Module 2</p>	<p>अ) रसविचार</p> <ul style="list-style-type: none"> ● रस म्हणजे काय ? ● स्थायिभाव व रस ● भरताचे रससूत्र <p>ब) काव्यानंदमीमांसा</p> <ul style="list-style-type: none"> ● काव्यानंदमीमांसा म्हणजे काय ? ● कवीचा आनंद १) क्रीडानंद २) निर्मितीचा आनंद ३) आत्माविष्कारानंद ● रसिकाचा आनंद १) ज्ञानानंद २) जिज्ञासापूर्ती ३) पुनःप्रत्ययाचा आनंद ● करुणरसानंद १) केवलानंदवाद २) विरेचन (कॅथार्सिस) 	<p>१५</p>	<p>१</p>
<p>घटक ३ Module 3</p>	<p>साहित्याची भाषा</p> <p>१) व्यवहारभाषा, शास्त्रभाषा व साहित्यभाषा : साम्यभेद</p> <p>२) साहित्याचे माध्यम भाषा</p> <p>३) साहित्य भाषेचे सौंदर्य</p> <p>४) साहित्य भाषेची विविधता</p>	<p>१५</p>	<p>१</p>
<p>घटक ४ Module IV</p>	<p>छंद व वृत्ते</p> <p>अ) छंद - १) ओवी २) अभंग ३) मुक्तछंद</p> <p>ब) वृत्ते - १) भुजंगप्रयात २) वसंततिलका ३) दिंडी (व्याख्या, स्वरूप व उदाहरणे अपेक्षित)</p>	<p>१५</p>	<p>१</p>

* प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी *
Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
	... जीर्णोत्तरी प्रश्न	१५ गुण

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-६ : Semester No. 6 : अभ्यासपत्रिका क्र. XIII

Discipline Specific Elective (DSE-E127)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E127)

मराठी भाषा व भाषाविज्ञान

उद्दिष्टे :

१. मराठी भाषेची वर्णव्यवस्था समजून घेणे.
२. ध्वनी व अर्थपरिवर्तनाची कारणे व प्रकार यांची माहिती करून घेणे.
३. प्रमाणभाषेचे स्वरूप व विशेष अभ्यासणे.
४. बोलींचे स्वरूप व विशेष समजून घेणे.
५. मराठी भाषेबद्दलची विद्यार्थ्यांची आवड विकसित करणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	मराठीची वर्णमाला ● ध्वनी व वर्ण, मराठीची वर्णमाला, पारंपरिक स्वर व त्यांचे वर्गीकरण ● स्वरांचे ध्वनिशास्त्रदृष्ट्या व उच्चारण स्थानानुसार विश्लेषण ● स्वरांचे प्रकार ह्रस्व, दीर्घ, सिद्ध, साधित, सजातीय, विजातीय ● मराठीची स्वर संख्या (पारंपरिक व नवीन) ● मराठीतील व्यंजन विचार ● व्यंजनांचे प्रकार १. स्पर्श व्यंजने २. कठोर व मृदू व्यंजने ३. अल्पप्राण व महाप्राण ४. अनुनासिके ५. तालव्य व्यंजने ६. अंतःस्थ व्यंजने ७. उष्म व्यंजने ८. संयुक्त व्यंजने ९. मृर्धन्य	१५	१

<p>विभाग २ Module II</p>	<p>मराठीचे ध्वनिपरिवर्तन</p> <ul style="list-style-type: none"> ● भाषेची उच्चारप्रक्रिया ● ध्वनिपरिवर्तन म्हणजे काय ? ● व्याख्या आणि विशेष निरपवाद, नियमित, अज्ञेय, सार्वत्रिक ध्वनिपरिवर्तन ● कारणे जित - जेते संबंध, भिन्न भाषिक संबंध, आळस, अनुकरणाची अपूर्णता, वागेंद्रियातील दोष, श्रवणेंद्रियातील दोष, उच्चारशीघ्रता, अज्ञान, आघात, उच्चारसौकर्य, आहार, भौगोलिकता, वर्गसिद्धान्त, लोकभ्रम, सादृश्यता ● प्रकार अंत्यस्वनलोप, एकस्वनीकरण, आद्यस्वनागम, मध्यस्वनागम, अंत्यस्वनागम, सान्निध परिणाम, समानस्वनलोप, विसदृशीकरण, घोषीकरण, अघोषीकरण, मात्राभेद, सदृशता, अतिशुद्धी, दुष्प्रयोग, स्वनविपर्यय ● ध्वनिपरिवर्तनाचा मराठी भाषेवरील परिणाम 	<p>१५</p>	<p>१</p>
<p>विभाग ३ Module III</p>	<p>मराठीचे अर्थपरिवर्तन</p> <ul style="list-style-type: none"> ● अर्थपरिवर्तन म्हणजे काय ? ● व्याख्या आणि स्वरूप अर्थ म्हणजे निर्देश, प्रतिमा, संकल्पना व विचार ● अर्थपरिवर्तनाची कारणे साम्यतत्त्व, रूपक - लक्षणाजन्य शब्द, बदलते समाजजीवन, अशुभतापरिहार, ग्राम्यतापरिहार, अतिशयोक्ती, शब्दसिद्धी, अतिपरिचयातून सभ्यता, अत्यादरदर्शन, सांस्कृतिक आदान ● अर्थपरिवर्तनाचे प्रकार - अर्थविस्तार, अर्थसंकोच, अर्थप्रशस्ती, अर्थच्युती, अर्थापकर्ष, अर्थान्तर, अर्थभ्रंश, अर्थादेश, अर्थभेद, अर्थसार ● अर्थपरिवर्तनाचा मराठी भाषेवरील परिणाम 	<p>१५</p>	<p>१</p>
<p>विभाग ४ Module IV</p>	<p>प्रमाण मराठी भाषा आणि तिच्या बोली</p> <ul style="list-style-type: none"> ● प्रमाण मराठी : संकल्पना, स्वरूप, विशेष ● बोली : संकल्पना, स्वरूप, विशेष ● मराठीच्या बोली : अहिराणी, वऱ्हाडी, चंदगडी, मालवणी या निवडक बोलींचे स्वरूप व विशेष 	<p>१५</p>	<p>१</p>

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi
पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती
Choice Based Credit System
बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-६ : Semester No. 6 : अभ्यासपत्रिका क्र. XIV

Discipline Specific Elective (DSE-E128)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E128)

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.१५०० ते इ.स.१८००)

उद्दिष्टे :

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा कालिक अभ्यास करणे.
२. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा स्थूल परिचय करून घेणे.
३. पंडित कवी व त्यांची रचना यांचा परिचय करून घेणे.
४. बखर वाङ्मय आणि शाहिरी वाङ्मय यांचे स्वरूप, विशेष अभ्यासणे.
५. मध्ययुगीन मराठी गद्य, पद्य रचनेचे विशेष अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	इ. स. १५०० ते इ.स. १६०० एकनाथांची साहित्य संपदा चतुःश्लोकी भागवत, एकनाथी भागवत, भावार्थ रामायण, गवळणी, भारुडे इत्यादी रचना	१५	१
विभाग २ Module II	इ. स. १६०० ते इ. स. १७०० (स्थूल कालखंड) अ) तुकारामांची अभंगरचना ब) रामदासांची ग्रंथरचना करुणाष्टके, रामायणे, मनाचे श्लोक, दासबोध, स्फुट प्रकरणे	१५	१
विभाग ३ Module III	इ. स. १६०० ते इ. स. १८०० (स्थूल कालखंड) निवडक पंडित कवींच्या काव्याचा अभ्यास १) मुक्तेश्वर २) वामन पंडित ३) रघुनाथ पंडित ४) श्रीधर ५) मोरोपंत	१५	१
विभाग ४ Module IV	इ. स. १५०० ते इ.स. १८०० (स्थूल कालखंड) अ) बखर वाङ्मय शिवपूर्वकालीन बखरी, शिवकालीन बखरी, पेशवेकालीन बखरी-स्वरूप, विशेष ब) शाहिरी वाङ्मय (लावणी व पोवाडा)	१५	१

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना : १. गटप्रकल्पासाठी अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता प्रती विद्यार्थ्यास दहा गुण आहेत.

गटप्रकल्प विषय :

* आपल्या परिसरातील कोणत्याही ग्रंथालयातील किंवा ग्रंथालयाबाहेरील मध्ययुगीन मराठी ग्रंथकार आणि ग्रंथ यांची सूची तयार करावी.

* मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयातील निवडक शब्दांचा शब्दसंग्रह करणे आणि त्यांचे वर्गीकरण व विश्लेषण करणे.

मूलभूत वाचन :

१. नसिराबादकर, ल. रा.
२. देशपांडे, अ. ना.
३. पांगारकर, ल. रा.
४. मंचरकर, र. बा.
५. गवळी, अनिल
६. सपकाळे, प्रकाश
७. वाटवे, के. ना. (संपा.)
८. फाटक, न. र.
९. सरदेशमुख, त्र्यं. वि.
१०. हेरवाडकर, र. वि.
११. अदवंत, म. ना.
१२. सहस्त्रबुद्धे, म. ना.
१३. खरात, महेश (संपा.)

प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर
 प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ४, व्हीनस प्रकाशन, पुणे
 प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १ ते ३, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
 धर्म संप्रदाय आणि मध्ययुगीन मराठी वाङ्मय, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
 सर्वात्मभावी तुकाराम, सायन पब्लिकेशन प्रा. लि. पुणे
 संत तुकाराम, प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव
 प्राचीन मराठी पंडिती काव्य.
 श्री एकनाथ वाङ्मय दर्शन आणि कार्य, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई
 रामदास : प्रतिमा आणि बोध, अस्मिता प्रकाशन, पुणे
 मराठी बखर, व्हीनस प्रकाशन, पुणे
 पेंजण, साहित्य प्रसार केंद्र, नागपूर
 मराठी शाहिरी वाङ्मय, ठोकळ प्रकाशन, पुणे
 लोकसाहित्य : जीवन आणि संस्कृती, (प्रा. विश्वनाथ शिंदे गौरवग्रंथ), सायन
 पब्लिकेशन, पुणे

पूरक वाचन :

१. तुळपुळे, शं. गो. (संपा.)
२. तुळपुळे, शं. गो. (संपा.)
३. उपासे, शिवशंकर
४. पाटील, तानाजी
५. हेरवाडकर, र. वि.

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, म. सा. प., पुणे
 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे
 मराठी काव्यातील शिवदैवत दर्शन, आख्यानकाव्य व स्फुटकाव्य : १३ ते
 १८ वे शतक, शैवभारती शोध प्रतिष्ठान, जंगमवाडी मठ, वाराणसी
 संत साहित्यातील सामाजिकता, विश्वकर्मा प्रकाशन, पुणे
 मराठी बखर

संदर्भ ग्रंथ :

१. बडवे, सतीश
२. फाटक, न. र.

मध्ययुगीन साहित्याविषयी, मीरा, औरंगाबाद
 श्री. रामदास, वाङ्मय आणि कार्य
 संत, पंत आणि तंत, ठोकळ प्रकाशन, पुणे
 तंजावरची मराठी कीर्तनपरंपरा, स्नेहवर्धन, पुणे
 तंजावरची मराठी कीर्तनपरंपरा, स्नेहवर्धन, पुणे

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-६ : Semester No. 6 : अभ्यासपत्रिका क्र. XV

Discipline Specific Elective (DSE-E129)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E129)

मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी

पाठ्यपुस्तक : मराठी भाषा व अर्थार्जनाच्या संधी (संपादन)

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर

उद्दिष्टे :

१. प्रसारमाध्यमांतील अर्थार्जनाच्या संधी आणि भाषिक कौशल्ये यांचा परिचय करून घेणे.
२. स्पर्धा परीक्षांमध्ये मराठी भाषा विषयाचे महत्त्व समजून घेणे.
३. उद्योग व सेवा क्षेत्रात मराठी भाषेद्वारे अर्थार्जनप्राप्ती संदर्भात ज्ञान संपादन करणे.
४. मुद्रित शोधनाची पद्धत अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	प्रसारमाध्यमांतील अर्थार्जनाच्या संधी व भाषिक कौशल्ये ■ मुद्रित माध्यमे (Print Media) १. संपादन २. स्तंभलेखन ३. जाहिरात लेखन ४. शब्दांकन (नावीण्यपूर्ण उपक्रम, व्यक्तींचे अनुभव व मानपत्र) ■ आकाशवाणी १. निवेदन २. संहिता लेखन (कृषी, महिला व शैक्षणिक विषयक) ३. बातमी लेखन ■ चित्रवाणी १. निवेदन २. संहिता लेखन (साहित्य, युवा व मनोरंजन विषयक) ३. बातमी लेखन	१५	१

विभाग २ Module II	उद्योग व सेवाक्षेत्रातील अर्थार्जनाच्या संधी व भाषिक कौशल्ये ■ उद्योग व सेवाक्षेत्र आणि मराठी भाषा ■ उद्योग व सेवाक्षेत्रातील अर्थार्जन संधी - १. विपणन (Marketing) साठी संवाद कौशल्ये २. ग्राहक सेवा केंद्र (Call Centers) ३. अनुवाद ४. मराठी टंकलेखन, युनिकोड व पीपीटी (Power Point Presentation) परिचय	१५	१
विभाग ३ Module III	मुद्रितशोधन १. मुद्रितशोधन : संकल्पना, स्वरूप, प्रकार व महत्त्व २. महाराष्ट्र शासनाचे प्रमाणलेखनविषयक १८ नियम, अपवाद, उदाहरणे, विरामचिन्हे ३. मुद्रित शोधनाची पद्धत : सांकेतिक खुणा, त्याचे स्पष्टीकरण, पहिले वाचन व पुढील मुद्रितशोधन, संगणकीय मुद्रितशोधन ४. मुद्रितशोधनाचे प्रात्यक्षिक कार्य : वर्तमानपत्र, नियतकालिक, ग्रंथ, छापील मजकूर, लेख इ.	१५	१
विभाग ४ Module IV	स्पर्धा परीक्षांसाठी मराठी १. स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप : सरळसेवा, कम्बाईन, राज्यसेवा, संघ लोकसेवा आयोग २. स्पर्धा परीक्षांमधील मराठीचे स्वरूप : अभ्यासक्रम परिचय ३. स्पर्धा परीक्षेसाठी कौशल्ये : वाचन, नोट्स (टिपणे), लेखन, हस्ताक्षर, वेळेचे व्यवस्थापन, गटचर्चा, संदर्भ साहित्य ४. मुलाखतीची पूर्वतयारी व तंत्रे (मुलाखत कशी द्यावी)	१५	१

※ प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप व गुणविभागणी ※

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना : १. गटप्रकल्पासाठी अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता प्रती विद्यार्थ्यांस दहा गुण आहेत.

गटप्रकल्प विषय :

१. राष्ट्रीय, शैक्षणिक, सांस्कृतिक, सामाजिक, कृषी, आरोग्य, भाषा व साहित्य क्षेत्रातील ताज्या घडामोडी यापैकी एका विषयावर आकाशवाणी, किंवा चित्रवाणीसाठी संहितालेखन.
२. उद्योग व सेवाक्षेत्रे आणि प्रसारमाध्यमे यांना भेटी देऊन तेथील भाषिक उपयोजनावर आधारित प्रकल्प तयार करणे.

मूलभूत वाचन :

१. काणे, पुष्पा
२. भागवत, यशोदा
३. राजाध्यक्ष, विजया (संपा.)
४. मोरे, सदानंद व लिंबाले, शरणकुमार
५. रेगे, मे. पुं. व इतर
६. शेख, यास्मिन
७. फडके, अरुण
८. धायगुडे, य. ए.
९. खोपकर, अरुण
१०. वरखेडे, रमेश
११. कांबळे, अमर
- ✓ १२. कांबळे, अमर

नभोवाणी कार्यक्रम : तंत्र आणि मंत्र, इंडिया बुक कंपनी, पुणे
बोलका कॅमेरा, मौज प्रकाशन, पुणे
मराठी वाङ्मय कोश, साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई
प्रबोधनपर वैचारिक वाङ्मय, य. च. म. मु. विद्यापीठ, नाशिक
मराठी विचारवंत आणि आपण, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई
मराठी लेखन मार्गदर्शिका, राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई
मराठी लेखन-कोश, अंकुर प्रकाशन, ठाणे
मुद्रितशोधन, दि पूना प्रेस ओनर्स असो. लि. पुणे
चित्रव्यूह, लोकवाङ्मय गृह, प्रकाशन, मुंबई
सायबर संस्कृती, इन्स्टिट्यूट ऑफ नॉलेज इंजिनिअरिंग, नाशिक
स्पर्धा परीक्षेला सामोरे जाताना, निर्मिती संवाद प्रकाशन, कोल्हापूर
मुलाखत कौशल्य, निर्मिती संवाद प्रकाशन, कोल्हापूर

पूरक वाचन :

१. कुंभार, प्रकाश
२. जोशी, प्रभाकर
३. तौर, पृथ्वीराज
४. फडके, अरुण
- ✓ ५. दीक्षित, विजय
६. इनामदार, एस. डी.

उपयोजित भाषाविज्ञान आणि प्रसारमाध्यमे, अक्षरदालन, कोल्हापूर
उपयोजित मराठी, प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव
मराठी भाषिक कौशल्ये विकास, अथर्व पब्लिकेशन्स, धुळे
शुद्धलेखन मार्गप्रदीप, अंकुर प्रकाशन, ठाणे
चित्रपट : एक कला, रेणुका प्रकाशन, नाशिक
माध्यम, एस. डी. प्रकाशन, पुणे

संदर्भ ग्रंथ :

१. देशपांडे, वि. भा. व
जोगळेकर, सुषमा (संपा.)
२. पचिंद्रे, श्रीराम
३. होले, विश्राम
४. शिंदे, अरुण
५. जोशी, प्रभाकर व
वले, वासुदेव
६. रेगे, मे. पुं. (संपा.)
७. भालके, रामचंद्र व इतर

मराठी कलाभिरुची, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे

मुलाखत आणि शब्दांकन, अनुबंध प्रकाशन, पुणे

प्रसारमाध्यमे आणि प्रयोगकला, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई

सत्यशोधकीय नियतकालिके, कृष्णा संशोधन व विकास अकादमी, मंगळवेढ

उपयोजित मराठी, प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव

नवभारत (मासिक), व्यावहारिक मराठी विशेषांक, प्राज्ञ पाठशाळा मंडळ,

वाई (ऑगस्ट-सप्टेंबर १९८१)

प्रबोधनपर साहित्य : स्वरूप आणि संकल्पना, य.च.म.मु. विद्यापीठ, नाशिक

मराठीतील वैचारिक साहित्य : लेखक आणि समाज, नवभारत, जून २०११

शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

मराठी अभ्यास मंडळ

Board of Studies in Marathi

पसंतीवर आधारित श्रेयांक पद्धती

Choice Based Credit System

बी.ए. भाग-३ : B.A. Part-III

अभ्यासक्रम : Syllabus

June, 2020 onward

सत्र-६ : Semester No. 6 : अभ्यासपत्रिका क्र. XVI

Discipline Specific Elective (DSE-E-130)

विद्याशाखीय विशेष निवड (DSE-E-130)

वाङ्मय प्रकाराचे अध्ययन : ललित गद्य (व्यक्तिचित्रे)

पाठ्यपुस्तक : मुलखावेगळी माणसं (संपादन)

शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन, कोल्हापूर

उद्दिष्टे :

१. ललित गद्य वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप अभ्यासणे.
२. व्यक्तिचित्र संकल्पना व स्वरूप समजून घेणे.
३. प्रवाहानुरूप मराठीतील व्यक्तिचित्रांचे स्वरूप अभ्यासणे.
४. 'मुलखावेगळी माणसं' मधील व्यक्तिविशेषांचे आकलन करून घेणे.
५. 'मुलखावेगळी माणसं' मधील शैक्षणिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, राजकीय पर्यावरण आणि कौटुंबिक भावविश्र अभ्यासणे.
६. 'मुलखावेगळी माणसं' मधील ग्रामीण व उपेक्षितांच्या जीवनाचे आकलन करून घेणे.
७. 'मुलखावेगळी माणसं' मधील अभिव्यक्ती, निवेदनशैली व भाषाविशेष अभ्यासणे.

अभ्यासक्रम

अ. क्र. Sr. No.	घटक Topic	अध्यापन तासिका Teaching Hours	श्रेयांक Credit
विभाग १ Module I	ललित गद्य : संकल्पना व स्वरूप व्यक्तिचित्रे : संकल्पना, स्वरूप/वैशिष्ट्ये आणि वाटचाल व्यक्तिचित्र लेखनासाठी आवश्यक गुण	१५	१
विभाग २ Module II	१. रामा मैलकुली - व्यंकटेश माडगूळकर २. मृत्यूचे चुंबन घेणारा महाकवी - प्र. के. अत्रे ३. निळू मांग - अण्णाभाऊ साठे ४. मोरणी - विभावरी शिरूरकर	१५	१
विभाग ३ Module III	५. जमीला जावद - हमीद दलवाई ६. यंकटअण्णा - व. वा. बोधे ७. दगडूमामा - उत्तम कांबळे ८. मुंबईचा चित्रकार - अरुण खोपकर	१५	१
विभाग ४ Module IV	९. हीरा - इंद्रजित भालेराव १०. बाबा मास्तर - दि. बा. पाटील ११. दादासाहेब वस्ताद - सयाजीराजे मोकाशी	१५	१

Pattern of Question Paper

एकूण गुण - ४० : Total Marks-40

प्रश्न १	योग्य पर्याय निवडा	०५ गुण
प्रश्न २	अंतर्गत विकल्पासह दीर्घोत्तरी प्रश्न	१५ गुण
प्रश्न ३	अंतर्गत विकल्पासह लघूत्तरी प्रश्न (तीन पैकी दोन)	१० गुण
प्रश्न ४	टिपा लिहा (चार पैकी दोन)	१० गुण

सूचना :

१. विभाग एक वर वस्तुनिष्ठ प्रश्न असणार नाहीत.
२. गटप्रकल्पासाठी अंतर्गत मूल्यमापनाकरिता प्रती विद्यार्थ्यांस दहा गुण आहेत.

गटप्रकल्प विषय :

आपल्या परिसरातील शैक्षणिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, कला, क्रीडा, आरोग्य, राजकीय इत्यादी समाजजीवनाच्या कोणत्याही क्षेत्रातील व्यक्तींची व्यक्तिचित्रे लिखित स्वरूपात प्रती प्रकल्पनुरूप ५ (किमान एका प्रकल्पकास एक नुसार) तयार करून ती एकत्रित जमा करावीत.

मूलभूत वाचन :

१. वास्कर, आनंद (संपा.)
२. चौधुले, वि. शं.
३. शिंदे, रणधीर
४. मालशे, मिलिंद

वाङ्मयप्रकार संकल्पना (डॉ. विजय निंबाळकर गौरवग्रंथ), अन्वय प्रकाशन, पुणे
मुक्तगद्य : संकल्पना आणि उपयोजन, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २००८
ललित गद्य ते मुक्तगद्य (लेख), दै. महाराष्ट्र टाईम्स, २९-१२-२०१३
साहित्य प्रकाराची संकल्पना (लेख), साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, (संपा.)
श्री. पु. भागवत, सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७

५. हातकणंगलेकर, जहागीरदार,
पवार, गो. मा.

मराठी साहित्य : प्रेरणा आणि स्वरूप, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६

६. पुरोहित, के. ज.

लघुनिबंध, साहित्य अकादमी, नवी दिल्ली

पूरक वाचन :

१. माडगूळकर, व्यंकटेश
२. अत्रे, प्र. के.
३. साठे, अण्णाभाऊ
४. शिरूरकर, विभावरी

माणदेशी माणसं, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, पुनर्मुद्रण, २०१८
मृत्यूचे चुंबन घेणारा महाकवी : साने गुरुजी, पार्श्व पब्लिकेशन, कोल्हापूर, १९६२
बरबाद्या कंजारी, श्रमिक प्रतिष्ठान, कोल्हापूर, लोकावृत्ती, २०१०
दोघांचे विश्व आणि इतर काही कथा, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९५७
जमीला जावद आणि इतर कथा, साधना प्रकाशन, पुणे, २०१६

५. दलवाई, हमीद

गावाकडची माणसं, अक्षरबंध प्रकाशन, पुणे, २००७

६. बोधे, व. वा.

कावळे आणि माणसं, मनोविकास प्रकाशन, पुणे, आ.दु., २०१०

७. कांबळे, उत्तम

चित्रव्यूह, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई

८. खोपकर, अरुण

गाई घरा आल्या, प्रतिभास प्रकाशन, परभणी

९. भालेराव, इंद्रजित

भली माणसं, मनोकामना प्रकाशन, इस्लामपूर, २०१३

१०. पाटील, दि. बा.

पंधरा ऑगस्ट, मुक्तरंग प्रकाशन, लातूर, २०१६

११. मोकाशी, सयाजीराजे

हिरव्या बोटांचे किमयागार, तेजस प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९

१२. शिंदे, व्ही. एन.

संदर्भ ग्रंथ :

१. जोशी, प्र. न.

मराठी वाङ्मयाचा विवेक इतिहास, अर्वाचीन काळ (१८०० ते १९८०),
स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR.

Accredited By NAAC with 'A' Grade

Revised Syllabus For

B.A. Part-III

English

Syllabus to be implemented from

June, 2020 onwards.

Shivaji University, Kolhapur
B. A.III
Compulsory English
Ability Enhancement Compulsory Course (CBCS)
ENGLISH FOR COMMUNICATION
From June 2020 Onwards

Course Objectives:

- To enhance students' communication skills
- To impart employability skills to students
- To prepare students for competitive examinations
- To enable students to acquire professional skills such as media writing
- To enable students to learn manners and etiquettes required at workplace
- To enhance students' reading comprehension skills
- To create interest in English literature among students
- To inculcate human values and ethics in order to enable students' to become good citizens of the country

Course Outcomes: After the completion of the course, the students will be able to:

- Communicate in English, in oral and written modes, in their day-to-day lives as well as at workplaces.
- Face job interviews confidently and efficiently.
- Acquire soft skills required at workplaces and in real life.
- Learn group behavior and team work.
- Learn to value and respect others' opinions and views and develop democratic attitude.
- Face competitive examinations confidently and efficiently with adequate linguistic confidence.
- Acquire professional skills required in media writing such as writing editorials.
- Learn to appreciate and enjoy reading poetry and prose passages.
- Acquire human values and develop cultured outlook.

SEMESTER V AECC 5

MODULE I

- A. Interview Skills
- B. The Interview - V.V. John

MODULE II

- A. Grammar for Competitive Examinations
- B. The Lottery - Shirley Jackson

MODULE III

- A. Writing Skills for Competitive Examinations
- B. After Twenty Years - O' Henry

MODULE IV

- A. I Shall Return To This Bengal - Jibananda Das
- B.(i) Song of Youth - A. P. J. Abdul Kalam
- (ii) The Orphan Girl - Henry Derezio

Shivaji University, Kolhapur
B. A.III
Compulsory English
Ability Enhancement Compulsory Course (CBCS)
ENGLISH FOR COMMUNICATION
From June 2020 Onwards

Course Objectives:

- To enhance students' communication skills
- To impart employability skills to students
- To prepare students for competitive examinations
- To enable students to acquire professional skills such as media writing
- To enable students to learn manners and etiquettes required at workplace
- To enhance students' reading comprehension skills
- To create interest in English literature among students
- To inculcate human values and ethics in order to enable students' to become good citizens of the country

Course Outcomes: After the completion of the course, the students will be able to:

- Communicate in English, in oral and written modes, in their day-to-day lives as well as at workplaces.
- Face job interviews confidently and efficiently.
- Acquire soft skills required at workplaces and in real life.
- Learn group behavior and team work.
- Learn to value and respect others' opinions and views and develop democratic attitude.
- Face competitive examinations confidently and efficiently with adequate linguistic confidence.
- Acquire professional skills required in media writing such as writing editorials.
- Learn to appreciate and enjoy reading poetry and prose passages.
- Acquire human values and develop cultured outlook.

SEMESTER V AECC 5

MODULE I

- A. Interview Skills
- B. The Interview -V.V. John

MODULE II

- A. Grammar for Competitive Examinations
- B. The Lottery - Shirley Jackson

MODULE III

- A. Writing Skills for Competitive Examinations
- B. After Twenty Years - O' Henry

MODULE IV

- A. I Shall Return To This Bengal - Jibananda Das
- B.(i) Song of Youth - A. P. J. Abdul Kalam
- (ii) The Orphan Girl - Henry Derezio

***Note: Semester V: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' SEMINAR**

SEMESTER VI

AECC 6

MODULE V

- A. Group Discussion
- B. The Lighthouse Keeper of Aspinwall - Henry Sienkiewicz

MODULE VI

- A. Note Making and Note Taking
- B. Three Questions - Leo Tolstoy

MODULE VII

- A. Media Writing
- B. Eight Rupees - Murli Das Melwani

MODULE VIII

- A. The Mystic Drum - Gabriel Okara
- B. (i) Two Dead Soldiers- Jean Arasanayagam
(ii) Bora Ring - Judith Wright

***Note: Semester VI: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' GROUP PROJECT**

Division of Teaching Hours 8 Modules x 15 Hours = 120 Hours

Shivaji University, Kolhapur
B. A.III
Compulsory English
Ability Enhancement Compulsory Course (CBCS)
ENGLISH FOR COMMUNICATION

PATTERN OF QUESTION PAPER (June 2020 Onwards)

Semester V (Paper E)

Total Marks: 40

Q. No	Sub Q.	Type of Question	Based on	Marks
Q. 1	A.	Four multiple choice questions with four alternatives to be set	Prose and Poetry	03
	B.	Answer in one word/phrase/sentence each.	Prose and Poetry	03
	C.	Two different Vocabulary Exercises to be set for 1 mark each	Prose and Poetry	02
Q.2	A.	Answer the following questions in 3-4 sentences each. (2 out of 3)	2 on Prose and 1 on Poetry	04
	B.	Write Short Note on the following in about 7-8 sentences each. (1 out of 2)	1 on Prose and 1 on Poetry	04
Q.3	--	Questions to be set on Interview Skills (A or B)	Module I A	08
Q.4	--	Question to be set on Grammar for Competitive Examinations (A or B)	Module II A	08
Q.5	--	Question to set on Writing Skills for Competitive Examinations(A or B)	Module III A	08

Semester VI (Paper F)

Total Marks: 40

Q. No	Sub Q.	Type of Question	Based on	Marks
Q. 1	A.	Four multiple choice questions with four alternatives to be set	Prose and Poetry	03
	B.	Answer in one word/phrase/sentence each.	Prose and Poetry	03
	C.	Two different Vocabulary Exercises to be set for 1 mark each.	Prose and Poetry	02
Q.2	A.	Answer the following questions in 3-4 sentences each. (2 out of 3)	2 on Prose and 1 on Poetry	04
	B.	Write Short Note on the following in about 7-8 sentences each. (1 out of 2)	1 on Prose and 1 on Poetry	04
Q.3	--	Question to be set on Group Discussion(A or B)	Module V A	08
Q.4	--	Question to be set on Note Making and Note Taking(A or B)	Module VI A	08
Q.5	--	Question to set on Media Writing(A or B)	Module VII A	08

Shivaji University, Kolhapur
B. A. Part III
Special English

INTRODUCTION TO LITERARY CRITICISM (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper VII) (DSE- E11) & Semester VI (Paper XII) (DSE- E136)

From June 2020 onwards

Course Objectives:

- To introduce students to the major trends in literary criticism.
- To familiarize students with the major critical concepts.
- To help students to study the original contributions made in the field of literary criticism.
- To acquaint students with the various literary and critical movements.
- To train students to write critical appreciation of poetry.

Course Outcomes:

- Students are able to understand the major trends in criticism.
- Students are able to interpret critical concepts.
- Students are able to study the original contributions to literary criticism.
- Students are acquainted with literary and critical movements.
- Students are able to understand the meaning and appreciate the poems critically.

Semester V(Paper VII) (DSE- E11)	
Module I	Introduction to Literary Criticism: 1. Nature of Criticism 2. Function of Criticism
Module II	Classical Criticism: 1. The Concept of Tragedy 2. The Ideal Tragic Hero (From Aristotle's <i>Poetics</i>)
Module III	Neo-classical Criticism: Dr. Samuel Johnson's <i>Preface to Shakespeare</i> (1765)
Module IV	Literary Terms: 1. Symbolism 2. Realism 3. Humour 4. Paradox
Note: Semester V: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' SEMINAR	
Semester VI (Paper XII) (DSE- E136)	
Module V	Romantic Criticism: William Wordsworth's Theory of Poetic Diction (From William Wordsworth's <i>Preface to Lyrical Ballads</i>)
Module VI	Victorian Criticism: Matthew Arnold's Touchstone Method (From Matthew Arnold's <i>The Study of Poetry</i>)
Module VII	Modern Criticism:

	T S Eliot's <i>Tradition and Individual Talent</i> (1919)
Module VIII	Practical Criticism: Poetry
Note: Semester VI: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' GROUP PRO.	

Division of Teaching Hours 8 Modules x 15 Hours = 120 Hours

Recommended Reading: Semester V and Semester VI

- Abrams, M. H. *A Glossary of Literary Terms* (8th Edition). New Delhi: Akash Press, 2007.
- Alexander, L. G. *Prose and Poetry Appreciation for Overseas Students*. London: Longman Green and Comp. Ltd., 1966.
- Allex, Latter & Rachel, Teubner. *William Wordsworth's Preface to the Lyrical Ballads*. London: Macat Library, 2018.
- Bliss, Perry. *A Study of Poetry*. Kindle Edition, 22 Feb., 2018.
- Butcher, S. C. *Poetics*. New Delhi: Kalyani Publishers, 1978.
- Bywater, Ingram. *Aristotle's Poetics*. Oxford: Atthe Clarendon Press, 1976.
- Cuddon, J. A. *The Penguin Dictionary of Literary Terms and Literary Theory* (4th Edition). London and New York: Penguin, 2000.
- Davis, Joseph, K. Pathea, R Broughton and Michael Wood. *Literature*. Illinois: Scott, Foresm and Comp. Glenviews, 1977.
- Eliot, T.S. *The Sacred Wood – Essays on Poetry and Criticism*. (Seventh edition), 1950.
- Enright, D.J. & Ernst De Chickera. *English Critical Texts: 16th Century to 20th Century*. OU 1968.
- Fyfe, Hamilton. *Aristotle's Art of Poetry*. London: OUP, 1940.
- Gray, Martin. *A Dictionary of Literary Terms* (York Handbooks), Pearson Education, 2009.
- Hudson, W. H. *An Introduction to the Study of Literature*. New Delhi: Atlantic, 2007.
- Richards, I. A. *Practical Criticism: A Study of Literary Judgment*. New Delhi: UBS Publish 2002.
- Scott James, R. A. *The Making of Literature*. Mumbai: Allied Publishers Pvt. Ltd., 1963.
- Sherbo, Arthur(ed.). *The Yale edition of the works of Samuel Johnson*. Vol.7. New haven: Y University Press, 1968.
- S. Ramaswami & V. S. Seturaman (ed.) *The English Critical Tradition: An Anthology of E Literary Criticism*, Volume 1,. New Delhi: Macmillan Publishers India Ltd. 1977/2
- Seturaman, V. S., C. T. Indra and T. Siraman. *Practical Criticism*. Madras: Macmillan Ind Ltd., 1995.
- Waugh, Patricia (ed.) *Literary Theory and Criticism: An Oxford Guide*. New York: Oxford University Press, 2006.
- Wimsatt, W. K. and Cleanth Brooks. *Literary Criticism: A Short History*. New Delhi: Oxf and IBH Publishing Company Pvt. Ltd., 1957.
- Wellek, Rene and Austin Warren. *Theory of Literature*. London: Jonathan Cape, 1949.

Shivaji University, Kolhapur
 B. A. Part III
 Special English
INTRODUCTION TO LITERARY CRITICISM (CBCS)
 Discipline Specific Elective
 Semester V (Paper VII) (DSE- E11)
PATTERN OF QUESTION PAPER
 From June 2020 onwards

Total Marks: 40

- Q1. Objective type Question**
- A) Multiple choice questions with four alternatives. 4
- B) Answer the following questions in one word/phrase/sentence each. 4
 (Q1 A and B to be set on topics covering **Module I to IV**)
 (At least one item to be set on each Module)
- Q2. Answer the questions in about 250-300 words each.** 10
 (A or B to be set on **Module I, II, and III**)
- Q3. Answer the questions in about 250-300 words each.** 10
 (A or B to be set on **Module I, II, and III**)
- Q3 A. Write short notes on the following: (Any 3 out of 5)** 12
 (3 to be set on **Module IV** and 2 on **Module I, II, III** not covered in question 2 and 3)

INTRODUCTION TO LITERARY CRITICISM (CBCS)
 Semester VI (Paper XII) (DSE- E136)
PATTERN OF QUESTION PAPER
 From June 2020 onwards

Total Marks: 40

- Q1. Objective type Question**
- A) Multiple choice questions with four alternatives. 4
- B) Answer the following questions in one word/phrase/sentence each. 4
 (Q1. A and B to be set on topics covering **Module V to VII**)
 (At least one item to be set on each Module)
- Q2. Answer in the questions 250-300 words each.** 10
 (A or B to be set on **Module V, VI, and VII**)
- Q3. Answer the questions in about 250-300 words each.** 10
 (A or B to be set on **Module V, VI, and VII**)
- Q4. Write critical appreciation of the given poem.** 12
 (with the help of points such as title, theme, content, devices, message, style, rhyme-scheme, diction, type of poem, tone, stanza-pattern, metre, etc. **(Based on Module VIII)**)

EQUIVALENCE

Old Title	New Title
LITERARY CRITICISM AND LITERARY APPRECIATION	INTRODUCTION TO LITERARY CRITICISM

Shivaji University, Kolhapur

B. A.III

English Special

ENGLISH POETRY (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper VIII) (DSE – E12) and Semester VI (Paper XIII) (DSE – E137)

(From June 2020 Onwards)

Course Objectives:

- To make students engaged and curious readers of poetry
- To introduce students to poetry from various cultures and traditions
- To make students understand that poetry gives intellectual, moral and linguistic pleasures
- To make students hear and read poems aloud and to memorize lines

Course Outcomes:

- Students will be able to trace the development of the poetry in English from the days of Shakespeare to the contemporary India.
- Students will be able to appreciate and analyze the poems properly.
- Students will have a fairly comprehensive view of the Western and Eastern poetic tradition and they will be able to relate it to various literary movements.
- Students will have an insight into poetry and they will be able to make a lively and interesting reading.

SEMESTER V (Paper VIII) (DSE – E12)		
MODULE NO.	TITLE OF THE MODULE	NAME OF THE POET
I.	Topics For Background Readings:	
	1. Elizabethan Poetry	
	2. Metaphysical Poetry	
	3. Romantic Poetry	
II.	Selections from Elizabethan Poetry:	
	1. Sweet Warrior (Sonnet 57)	Edmund Spenser
	2. Sonnet To The Moon	Sir Philip Sydney
	3. Full Many A Glorious Morning... (Sonnet 33)	William Shakespeare
III.	Selections from Metaphysical Poetry:	
	1. The Sun Rising	John Donne
	2. The Retreat	Henry Vaughan
	3. The Collar	George Herbert
IV.	Selections from Romantic Poetry:	
	1. My Heart Leaps Up	William Wordsworth
	2. The Rime of the Ancient Mariner	S. T. Coleridge
	3. Ozymandias	P. B. Shelley
	4. When We Two Parted	Lord Byron
*Note: Semester V: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' SEMINAR		

SEMESTER VI (Paper XIII) (DSE – E137)		
MODULE NO.	TITLE OF THE MODULE	NAME OF THE POET
V. Topics For Background Readings:		
1.	Victorian Poetry	
2.	Modern English Poetry	
3.	Modern Indian English Poetry	
VI. Selections from Victorian Poetry:		
1.	The Lady Of Shallot	Alfred Lord Tennyson
2.	My Last Duchess	Robert Browning
3.	Love Came Down At Christmas	Christiana Rossetti
VII. Selections from Modern English Poetry:		
1.	No Second Troy	W. B. Yeats
2.	The Hollow Men	T. S. Eliot
3.	Tonight I Can Write	Pablo Neruda
VIII. Selections from Modern Indian English Poetry:		
1.	The Professor	Nissim Ezekiel
2.	A Hot Noon in Malabar	Kamala Das
3.	A River	A. K. Ramanujan
4.	A Kind of Happiness	Jayanta Mahapatra
*Note: Semester VI: 10 Marks for internal Evaluation: STUDENTS' GROUP PROJEC		

Division of Teaching Hours: 8 Modules x 15 Hours each= 120 Hours

Recommended Reading: Semester V and Semester VI

- Appelbaum, Stanley. *English Romantic Poetry: An anthology*. Dover Publications Inc. 1996
- Burrow, Colin. *Metaphysical Poetry*. Penguin Classics. 2006.
- Chaudhuri, Roshinka. *A History of Indian Poetry in English*. Cambridge University press. 2004.
- Chaudhuri, Sukanta. *Modern Indian Literature*, New Delhi: OUP, 2004.
- Courthope, W.J. *A History of English Poetry*. Vol.I Macmillan, 1995.
- Craig, W.J. (ed.). *The Complete works of William Shakespeare*. Oxford: OUP., 1905.
- Fenton, James. *An Introduction to English Poetry*. New York: Farrar, Strauss and Giroux, 2004.
- Gardner, Martin, *The Annotated Ancient Mariner*, New York: Clarkson Potter, 1965.
- Harold Bloom and Lionel Trilling. (ed.) *Romantic Prose and Poetry*, New York: OUP, 1971.
- Mitra, Zinia(ed.). *Indian Poetry in English: Critical Essays*. New Delhi: PHI Learning Pvt Ltd., 2012.
- Naik, M.K. *A History of Indian English Literature*. Delhi, 1982.
- Narasimhaiah, C.D., (ed.) *An Anthology of Commonwealth Poetry*, Delhi: Macmillan, 1990
- Negri, Paul. *English Victorian poetry*. Dover Publications Inc. 1998
- Ramanan, M.G. *Modern English Poetry: A Selection*. New Delhi: Orient Blackswan, 2013.
- Samuel Taylor Coleridge, *Biographia Literaria*, ed. George Watson. London: Everyman, 1905.

Shivaji University, Kolhapur

B. A.III

English Special

ENGLISH POETRY (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper VIII) (DSE – E12)

PATTERN OF QUESTION PAPER

From June 2020 Onwards

Marks: 40

- Q1. A) Four multiple choice questions with four alternatives (4)
B) Answer the following questions in one word/ phrase/sentence each. (4)
(Q. 1 A and B to be set on **Module II, III and IV**)
- Q.2. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module I**)
- Q.3. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module II, III or IV**)
- Q.4. Write Short Notes in about 100-150 words each (3out of 4) (12)
(Two be set on **Module I** and two be on **Module II, III or IV**)

ENGLISH POETRY (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester VI (Paper XIII) (DSE – E137)

Marks: 40

- Q1. A) Four multiple choice questions with four alternatives (4)
B) Answer the following questions in one word/ phrase/sentence each. (4)
(Q. 1 A and B to be set on **Module VI, VII and VIII**)
- Q.2. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module V**)
- Q.3. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **VI, VII or VIII**)
- Q.4. Write Short Notes in about 100-150 words each (3out of 4) (12)
(Two be set on **Module V** and two be on **Module VI, VII or VIII**)

EQUIVALENCE

Old Title	New Title
Understanding Poetry	English Poetry

Shivaji University, Kolhapur
B. A. Part III
Special English
ENGLISH DRAMA (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper IX) ((DSE – E13) & Semester VI (Paper XIV) (DSE – E138)

From June 2020 onwards

Course Objectives:

- To make students understand different forms of drama
- To enable students to relate drama to their ideological or socio-political contexts
- To help students improve their creative and imaginative faculties through the reading of drama
- To enable students to know about various aspects of the drama

Course Outcomes:

- Students are able to understand different forms of drama.
- Students are able to relate drama to their ideological or socio-political contexts.
- Students are able to improve their creative and imaginative faculties through the reading of drama.
- Students are able to know about various aspects of the drama.

Semester V (Paper IX) ((DSE – E13)

MODULE I

Definition and Elements of Drama

MODULE II

Tragedy as a Form

MODULE III

The Importance of Being Earnest - Oscar Wilde

MODULE IV

Hamlet – William Shakespeare

Division of Teaching Hours: 4 Modules X 15 Periods = 60 Periods

Prescribed Texts:

Wilde, Oscar. *The Importance of Being Earnest*. New Delhi: General Press, 2018.
Shakespeare, William. *Hamlet*. Penguin Books, 1980.

***Note: Semester V: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' SEMINAR**

Semester VI (Paper XIV) (DSE – E138)

MODULE V

Types of Drama

MODULE VI

Comedy as a Form

MODULE VII

Nagmandala – Girish Karnad

MODULE VIII

Harvest – Manjula Padmanabhan

Division of Teaching Hours: 4 Modules X 15 Periods = 60 Periods

Prescribed Texts:

Karnad, Girish. *Nagmandala*. Oxford University Press, 1990.

Padmanabhan, Manjula. *Harvest*. Delhi: Penguin, 1997.

***Note: Semester VI: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' GROUP PROJECT**

Recommended Reading: Semester V and Semester VI

Aasand, Hardin L. *Stage Directions in Hamlet: New Essays and New Directions*. NJ: Fairleigh Dickinson University Press, 2003.

Babu, Munchi Sarat. *Indian Drama*. New delhi: Prestige Books, 1997.

Bhatt, S.K. *Indian English Drama: A Critical Study*. New Delhi: Sterling Publishers Pvt. Ltd., 1987.

Bloom, Harold. *The Importance of Being Earnest: Modern Critical Interpretations*. Chelsea House Pub., 1988.

Driver, T.F. *Drama and History*. New York: Columbia University Press, 1967.

Ddiya, Jaydipsinh. (ed.) *The Plays of Girish Karnad: Critical Perspectives*. New Delhi: Prestige Books, 1999.

Gargy, Balwant. *Folk Theatre of India*. Culcutta: Rupa & Co., 1991.

Gillespie, Michael Patrick. *The Importance of Being Earnest*. (Norton Critical Editions). W.W.Norton and Co., 2006.

Hibbard, G.R. (ed.) *Hamlet*. OUP: 1988.

Hirsh, James. *Shakespeare and the History of Soliloquies*. NJ: Farleigh Dickinson University Press, 2003.

Joshi, R.G. *Myth in Indian Drama*. Delhi: B.R. Publishing Corporation, 1984.

Kumar, Nand. *Indian English Drama: A Study in Myths*. New Delhi: Sarup and sons, 2003.

MacCary, Thomas. *Hamlet: A Guide to the Play*. London: Greenwood Press, 1988.

Martin, James. *The Meaning of the 21st Century*. New York: Riverhead Penguin, 2007.

Priestley, J.B. *The Art of the Dramatist*. London: Heinemann, 1957.

Rajkumar, K. *Socio-Political Realities in Harvest*. Purna:RHI,Mahmul, 2012.

Robertson, Ronald. *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London: Sage, 1992.

Sen,B. *The Importance of Being Earnest*. Unique Publishers,2015.

Styan, J.L. *The Elements of Drama*. Cambridge: Cambridge University Press, 1967.

Vaidyanathan, G. *The Importance of Being Earnest*. New Delhi: Narain Publications, 2018.

Worthen, W.B. (ed.). *Anthology of Drama* (Fourth edition). London: Cengage Learning EMEA, 2004.

Shivaji University, Kolhapur
B. A. Part III
Special English
ENGLISH DRAMA (CBCS)
Discipline Specific Elective

Semester V (Paper IX) ((DSE – E13)

PATTERN OF QUESTION PAPER

(From June 2020 onwards)

Marks: 40

- Q1. A) Four multiple choice questions with four alternatives (4)
B) Answer the following questions in one word/ phrase/sentence each. (4)
(Q. 1 A and B to be set on **Module III and IV**)
- Q.2. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module I and II**)
- Q.3. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module III and IV**)
- Q.4. Write Short Notes in about 100-150 words each (3out of 4) (12)
(Two be set on **Module I and II** and two be on **Module III and IV**)
-

ENGLISH DRAMA (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester VI (Paper XIV) (DSE – E138)

PATTERN OF QUESTION PAPER

(From June 2020 onwards)

Marks: 40

- Q1. A) Four multiple choice questions with four alternatives (4)
B) Answer the following questions in one word/ phrase/sentence each. (4)
(Q. 1 A and B to be set on **Module VII and VIII**)
- Q.2. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module V and VI**)
- Q.3. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **VII and VIII**)
- Q.4. Write Short Notes in about 100-150 words each (3out of 4) (12)
(Two be set on **Module V and VI** and two be on **Module VII and VIII**)
-

EQUIVALENCE

Old Title	New Title
Understanding Drama	English Drama

Sanjay University, Kolhapur
B. A. Part III Special English
ENGLISH NOVEL (CBCS)

Discipline Specific Elective

Semester V (Paper X) ((DSE – E14) & Semester VI (Paper XV) (DSE – E139)

From June 2020 onwards

Course Objectives:

- To make students understand different forms of novel.
- To enable students to relate novels to their ideological or socio-political contexts.
- To help students to improve their creative and imaginative faculties through the reading of novels.
- To enable students to know about various aspects of the novel.

Course Outcomes:

- Students are able to understand different forms of novel.
- Students are able to relate novels to their ideological or socio-political contexts.
- Students are able to improve their creative and imaginative faculties through the reading of novels.
- Students are able to know about various aspects of the novel.

SEMESTER V (Paper X) (DSE – E14)

MODULE I

Rise and Development of the Novel

MODULE II

Aspects of the Novel

MODULE III

The Old Man and the Sea – Ernest Hemingway

MODULE IV

The Power and the Glory – Graham Greene

Division of Teaching Hours: 4 Modules X 15 Periods = 60 Periods

Prescribed Texts:

Hemingway, Ernest. *The Old Man and the Sea*. New York: Simon & Schuster, 1952.

Greene, Graham. *The Power and the Glory*. New York: Time Reading Special Edition. 1940, 1962.

Note: Semester V: 10 Marks for Internal Evaluation: STUDENTS' SEMINAR

SEMESTER VI (Paper XV) (DSE – E139)

MODULE V

Historical and Psychological Novel

MODULE VI

Satirical Novel and Epistolary novel

MODULE VII

Animal Farm: A Fairy Tale - George Orwell

MODULE VIII

The Guide - R. K. Narayan

Division of Teaching Hours: 4 Modules X 15 Periods = 60 Periods

Prescribed Texts:

Orwell, George. *Animal Farm: A Fairy Tale*. New York: Signet Classic, 1996.
Narayan, R. K. *The Guide*. US: Viking Press, 1958.

***Note: Semester VI: 10 Marks for internal Evaluation: STUDENTS' GROUP PROJECT**

Suggested Reading: for Semester V and Semester VI

- Auden, W.H. *The Enchafed Flood: The Romantic Econography of the Sea*. New York: Random, 1950.
- Abrams, M. H. *A Glossary of Literary Terms* (8th Edition) New Delhi, Akash Press – 2007
- Bender, Bert. *Sea Brothers: The Tradition of American Sea Fiction from Moby-Dick to the Present*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1988.
- Bloom, Harold. *Ernest Hemingway's The Old Man and the Sea: Modern Critical Interpretations*. Cheasea House Publications, 2008.
- Bradbury, Malcolm. *The Novel Today*. Glasgow: F. C. Paperbacks, 1982.
- Brooks and Warren. *Understanding Fiction*. Prentice Hall, 1959.
- Dedria, Bryfonski & Hall, Sharon. *Twentieth Century Literary Criticism: George Orwell*. Michigan: Book Tower, 1979.
- Edel, Leon. *The Psychological Novel: 1900-1950*. Ludhiana: Kalyani, 1997.
- Forster, E. M. *Aspects of Novel*. London. 1949.
- Hynes, Samuel, ed. *Graham Greene: A Collection of Critical Essays*. New Jersey: Prentice Hall, Inc. 1973.
- Jones, David P. *Graham Greene*. Edinburgh: Oliver and Boyd. 1963.
- Kerala, Calling. *From Eric Blair to George Orwell, Biography*. London: Sage, 2003.
- Kermode, Frank. *Sense of an Ending*. OUP, 1967.
- Lall, Pamji. *Graham Greene: The Power and the Glory: A Critical Study*. New Delhi: Roma Brothers India Pvt. Ltd. 2005.
- Lewis, R.w.B. & Conn, Petr J. ed. *Graham Greene: The Power and the Glory: Text and Criticism*. New York: The Viking Press, 1970.
- Lubbock, Percy. *The Craft of Fiction*. London: Jonahan Cape, 1965.
- Matz, Jesse. *The Modern Novel: A Short Introduction*. Oxford Blackwell, 2004.
- Meyers, Jeffery. *George Orwell: The Critical Heritage*. Routledge, 1997.
- Rimmon-Kennan, Shlomith. *Narrative Fiction*. London and New York: Routledge, 2005.
- Roy, Ruby. *A Critical Study of R.K. Narayan's Swami and Friends and The Guide*. Delhi: Kalpaz Publications, 2015.
- Rees, R. J. *Introduction to English Literature*. London: Macmillan, 1966/1968.
- Singh, P.K. *The Novels of R. K. Narayan :A Critical Study*. New Delhi: Atlantic Publishers.
- Stade, George, ed. *Six Contemporary British Novelists*. New York: Colombia University Press, 1976.
- Subramaniam, K.S. *Graham Greene: A Study of Graham Greene's Works*. Bareilly: Prakash Book Depot, 1978.
- Vinson, James, ed. *Contemporary Novelists*. London: St. James Press, 1972.
- Watt, Ian.. *Rise of the Novel*. London: Penguin, 1957.
- Woodcock, George. *20th Century Fiction*. London: The Macmillan Press Ltd., 1983.

Shivaji University, Kolhapur
B. A. Part III
Special English
ENGLISH NOVEL (CBCS)
From June 2020 onwards
PATTERN OF QUESTION PAPER FOR
(Semester V Paper X DSE – E14)

Marks: 40

- Q1. A) Four multiple choice questions with four alternatives (4)
B) Answer the following questions in one word/ phrase/sentence each. (4)
(Q. 1 A and B to be set on **Module III and IV**)
- Q.2. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module I and II**)
- Q.3. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module III and IV**)
- Q.4. Write Short Notes in about 100-150 words each (3out of 4) (12)
(Two be set on **Module I and II** and two be on **Module III and IV**)
-

PATTERN OF QUESTION PAPER FOR
(Semester VI Paper XV DSE – E139)

Marks: 40

- Q1. A) Four multiple choice questions with four alternatives (4)
B) Answer the following questions in one word/ phrase/sentence each. (4)
(Q. 1 A and B to be set on **Module VII and VIII**)
- Q.2. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **Module V and VI**)
- Q.3. Answer the following questions in about 250-300 words. (10)
(A or B to be set on **VII and VIII**)
- Q.4. Write Short Notes in about 100-150 words each (3out of 4) (12)
(Two be set on **Module V and VI** and two be on **Module VII and VIII**)
-

EQUIVALENCE

Old Title	New Title
Understanding Novel	English Novel

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR

**Revised Syllabus for
Bachelor of Arts (Part- III)**

SEMESTER V & VI

HISTORY

(Syllabus to be implemented from June 2020 onwards)

EQUIVALANCE OF B.A. III HISTORY SEMESTER- V

Semester	Paper No	Title of Old Paper (June 2015)	Semester	Course No	Title of New Course (June 2020)
V	Paper No. VII	History of Ancient India (From Prehistory to 3rd c. BC)	V	Course No. VII	Early India (from beginning to 4th c. BC)
V	Paper No. VIII	Political History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	V	Course No. VIII	History of Medieval India (1206-1526 AD)
V	Paper No. IX	India Since Independence -I	V	Course No. IX	Age of Revolutions
V	Paper No. X	History of the Marathas (1707-1818)	V	Course No. X	Political History of the Marathas
V	Paper No. XI	Introduction to Historiography	V	Course No. XI	History: Its Theory

EQUIVALANCE OF B.A. III HISTORY SEMESTER VI

Semester	Course No	Title of Old Paper	Semester	Course No	Title of New Course
VI	Paper No. XII	History of Ancient India (From 3 c. BC to 7th c. AD)	VI	Course No. XII	Ancient India (From 4th c. BC to 7th c. AD)
VI	Paper No. XIII	Socio-Economic and Cultural History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	VI	Course No. XIII	History of Medieval India (1526-1707 AD)
VI	Paper No. XIV	India Since independence- II	VI	Course No. XIV	Making of the Modern World (16th to 19th Century)
VI	Paper No. XV	Modern Maharashtra (1960 to 2000)	VI	Course No. XV	Polity, Economy and Society under the Marathas
VI	Paper No. XVI	Applications of History	VI	Course No. XVI	Methods and Applications of History

EQUIVALANCE OF B.A. III HISTORY SEMESTER- V

Semester	Paper No	Title of Old Paper (June 2015)	Semester	Course No	Title of New Course (June 2020)
V	Paper No. VII	History of Ancient India (From Prehistory to 3rd c. BC)	V	Course No. VII	Early India (from beginning to 4th c. BC)
V	Paper No. VIII	Political History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	V	Course No. VIII	History of Medieval India (1206-1526 AD)
V	Paper No. IX	India Since Independence -I	V	Course No. IX	Age of Revolutions
V	Paper No. X	History of the Marathas (1707-1818)	V	Course No. X	Political History of the Marathas
V	Paper No. XI	Introduction to Historiography	V	Course No. XI	History: Its Theory

EQUIVALANCE OF B.A. III HISTORY SEMESTER VI

Semester	Course No	Title of Old Paper	Semester	Course No	Title of New Course
VI	Paper No. XII	History of Ancient India (From 3 c. BC to 7th c. AD)	VI	Course No. XII	Ancient India (From 4th c. BC to 7th c. AD)
VI	Paper No. XIII	Socio-Economic and Cultural History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	VI	Course No. XIII	History of Medieval India (1526-1707 AD)
VI	Paper No. XIV	India Since independence- II	VI	Course No. XIV	Making of the Modern World (16th to 19th Century)
VI	Paper No. XV	Modern Maharashtra (1960 to 2000)	VI	Course No. XV	Polity, Economy and Society under the Marathas
I	Paper No. XVI	Applications of History	VI	Course No. XVI	Methods and Applications of History

EQUIVALANCE OF B.A. III HISTORY SEMESTER- V

Semester	Paper No	Title of Old Paper (June 2015)	Semester	Course No	Title of New Course (June 2020)
V	Paper No. VII	History of Ancient India (From Prehistory to 3rd c. BC)	V	Course No. VII	Early India (from beginning to 4th c. BC)
V	Paper No. VIII	Political History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	V	Course No. VIII	History of Medieval India (1206-1526 AD)
V	Paper No. IX	India Since Independence - I	V	Course No. IX	Age of Revolutions
V	Paper No. X	History of the Marathas (1707-1818)	V	Course No. X	Political History of the Marathas
V	Paper No. XI	Introduction to Historiography	V	Course No. XI	History: Its Theory

EQUIVALANCE OF B.A. III HISTORY SEMESTER VI

Semester	Course No	Title of Old Paper	Semester	Course No	Title of New Course
VI	Paper No. XII	History of Ancient India (From 3 c. BC to 7th c. AD)	VI	Course No. XII	Ancient India (From 4th c. BC to 7th c. AD)
VI	Paper No. XIII	Socio-Economic and Cultural History of Medieval India (1206 to 1707 A.D.)	VI	Course No. XIII	History of Medieval India (1526-1707 AD)
VI	Paper No. XIV	India Since independence- II	VI	Course No. XIV	Making of the Modern World (16th to 19th Century)
VI	Paper No. XV	Modern Maharashtra (1960 to 2000)	VI	Course No. XV	Polity, Economy and Society under the Marathas
VI	Paper No. XVI	Applications of History	VI	Course No. XVI	Methods and Applications of History

**STRUCTURE OF PROGRAMME
REVISED SYLLABUS B.A. PART III (HISTORY)**

Sr.No	Semester	Title of Course	Course No.	Credit	Workload	Total Credits	Theory Marks	Term Work/ Seminar
1	V	Early India (from beginning to 4th c. BC)	Course No. VII	04	4 lectures/ Week	20 Credits	40	10
2	V	History of Medieval India (1206-1526 AD)	Course No. VIII	04	4 lectures/ Week		40	10
3	V	Age of Revolutions	Course No. IX	04	4 lectures/ Week		40	10
4	V	Political History of the Marathas	Course No. X	04	4 lectures/ Week		40	10
5	V	History: Its Theory	Course No. XI	04	4 lectures/ Week			
Sr.No	Semester	Title of Course	Course No.	Credit	Workload	Total Credits	Theory Marks	Term Work/ Group Project
6	VI	Ancient India (From 4th c. BC to 7th c. AD)	Course No. XII	04	4 lectures/ Week	20 Credits	40	10
7	VI	History of Medieval India (1526-1707 AD)	Course No. XIII	04	4 lectures/ Week		40	10
	VI	Making of the Modern World (16th to 19th Century)	Course No. XIV	04	4 lectures/ Week		40	10
	VI	Polity, Economy and Society under the Marathas	Course No. XV	04	4 lectures/ Week		40	10
	VI	Methods and Applications of History	Course No. XVI	04	4 lectures/ Week		40	10

Paper VII : Early India (from beginning to 4th c. BC)

Course Objectives: This course explores important historical developments in India from the beginning to the 4th Century B.C. It traces the history of the Indian subcontinent from the Paleolithic period to the establishment of the Mauryan state. The student will be introduced to the political, social, economic and religious developments in India during this formative period. This course will help the students to understand how India came to be. They will know the facts about the early period of Indian history up to the 4th century B.C. They will get an introduction to the beginnings of India's political, socio-economic and cultural dynamics and understand the legacy of Ancient India.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to ...

- 1) Understand the transition of humans in India from Hunters to Farmers
- 2) Explain the transition from Early to Later Vedic period.
- 3) Clarify the causes for the first and second urbanizations
- 4) Give an account of the teachings of Gautama Buddha and Vardhamana Mahavira
- 5) Describe the rise and growth of the Mauryan Empire
- 6) Explain the salient features of Ashoka's Dhamma

Module I: The Beginning

- a) The Hunter-Gatherers: Paleolithic and Mesolithic
- b) The Early Farmers: Neolithic and Chalcolithic
- c) The First Urbanization: Harappan Civilization
- d) The Megalithic Nomads: Burial types, nature of remains

Module II: The Vedic Age and Epics

- a) Vedic literature
- b) Transition from Early to Later Vedic period: Polity and Economy
- c) Transition from Early to Later Vedic period: Society and Religion
- d) The Epics: Ramayana and Mahabharata

Module III: The Second Urbanization

- a) Nature of second urbanization
- b) Emergence of Regional States (16 Maha-janapadas)
- c) Rise of Heterodox religions: Ajivikas, Buddhism and Jainism
- d) Teachings of Gautama Buddha and Vardhamana Mahavira

Module IV: The Mauryan Empire

- a) Sources: Arthashastra and Indica
- b) Chandragupta Maurya and Ashoka
- c) Mauryan Administration
- d) Ashoka's Dhamma

Select Reference Books:

- Allchin, B. G.; Allchin, B.; Allchin, R.; Yoffee, N.; Alcock, S.; Dillehay, T. et al. (1982): The Rise of Civilization in India and Pakistan: Cambridge University Press (Cambridge World Archaeology).
- Habib, I.; Thakur, V. (2016): The Vedic Age: Tulika Books (A People's History of India Series).
- Jha, D. N. (1977): Ancient India: an introductory outline: People's Pub. House.
- Kosambi, D. D. (1975): An Introduction to the Study of Indian History: Popular Prakashan.
- Majumdar, R. C.; Bharatiya Vidya Bhavan; Bharatiya Itihasa Samiti (1951): The History and Culture of the Indian People: The Vedic age: G. Allen & Unwin (The History and Culture of the Indian People).
- Sharma, R. S. (1991): Aspects of Political Ideas and Institutions in Ancient India: Motilal Banarsidass.
- Sharma, R. S. (2006): India's Ancient Past: OUP India.
- Sharma, R. S. (2007): Material Culture and Social Formations in Ancient India: Macmillan India.
- Sharma, R. S.; Kumar, D. (2018): Bharat Ka Prachin Itihas: Oxford University Press India.
- Singh, U. (2009): A History of Ancient and Early Medieval India: From the Stone Age to the 12th Century (PB): Pearson India.
- Thapar, R. (2004): Early India: From the Origins to AD 1300: University of California Press.
- Thapar, R. (2012): Asoka and the Decline of the Mauryas: OUP India (Oxford India Perennials).
- थापर रोमिला, अर्ली इंडिया, के सागर पब्लिकेशन; पुणे, २०१३
- थापर रोमिला दी पेंग्वीन हिस्टरी ऑफ अर्ली इंडिया, के सागर पब्लिकेशन्स; पुणे, २०१८
- वासंती फडके (अनु.), एंशंट इंडिया (प्राचीन भारत) मूळ लेखक शर्मा आर.एस., के सागर पब्लिकेशन; पुणे, २०१५

- रोमिला थापर, लिखित अशोक आणि मौर्यांचा ऱ्हास, (Asoka and the Decline of the Mouryas या पुस्तकाचा अनुवाद). अनुवादिका. डॉ. सौ. शरावती शिरगावकर. अनुवादिका, महाराष्ट्र राज्य, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००७
(https://sahitya.marathi.gov.in/scans/Ashok%20Ani%20Mauryacharhas_131.pdf)
- ढवळीकर, मधुकर केशव., आर्यांच्या शोधात, राजहंस प्रकाशन; पुणे, २०१२
- ढवळीकर, मधुकर केशव, कोण होते सिंधू लोक ?, राजहंस प्रकाशन प्रा लि; पुणे, २०१६
- ढवळीकर, मधुकर केशव, कोणे एके काळी सिंधु संस्कृती, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००६

B.A. Part III

Semester V, Course No: VIII

History of Medieval India (1206-1526 AD)

Course Objectives: This course covers the important period of Medieval Indian History. It was during this period that the Sultans established their rule in India. They introduced fundamental changes in polity, society, religion and culture of India. The course will acquaint the with various sources of medieval Indian history. They will get knowledge about the activities of major rulers and the policies followed by them. The students will know about the agricultural condition, development of trade and industry as well as the social, religious and architectural milieu of the period.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Describe the different types of historical sources available for writing the history of medieval India
- 2) Explain the contributions of medieval rulers like Allaudin Khilji, Muhammad-bin-Tughlaq, Krishnadevraya, and Mahmud Gavan
- 3) Give an account of the administration and economy of the Delhi sultanate and Vijayanagar Empire
- 4) Elucidate the significant developments which took place in religion, society and culture

Module I - Sources:

- a) Literary: Tarikh-i- Firozshahi, Amuktamalyada
- b) Archaeological (excluding Monuments)
- c) Account of Foreign Travelers: Ibn Battuta, Domingo Paes

Module II - Major Rulers

- a) Allaudin Khilji: Internal policy and reforms
- b) Muhammad - bin- Tughlaq : Experiment of Token Currency
- c) Krishnadevraya: Military success and cultural contribution
- d) Mahmud Gavan: Contribution to Bahmani Kingdom

Module III - Administration and Economy(Delhi Sultanate and Vijaynagar)

- a) Administration : Central and Provincial

- रोमिला थापर, लिखित अशोक आणि मौर्यांचा न्हास, (Asoka and the Decline of the Mouryas या पुस्तकाचा अनुवाद). अनुवादिका. डॉ. सौ. शरावती शिरगावकर. अनुवादिका, महाराष्ट्र राज्य, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००७
(https://sahitya.marathi.gov.in/scans/Ashok%20Ani%20Mauryaacharhas_131.pdf)
- ढवळीकर, मधुकर केशव., आर्यांच्या शोधात, राजहंस प्रकाशन; पुणे, २०१२
- ढवळीकर, मधुकर केशव, कोण होते सिंधू लोक ?, राजहंस प्रकाशन प्रा लि; पुणे, २०१६
- ढवळीकर, मधुकर केशव, कोणे एके काळी सिंधु संस्कृती, राजहंस प्रकाशन, पुणे, २००६

B.A. Part III

Semester V, Course No: VIII

History of Medieval India (1206-1526 AD)

Course Objectives: This course covers the important period of Medieval Indian History. It was during this period that the Sultans established their rule in India. They introduced fundamental changes in polity, society, religion and culture of India. The course will acquaint the with various sources of medieval Indian history. They will get knowledge about the activities of major rulers and the policies followed by them. The students will know about the agricultural condition, development of trade and industry as well as the social, religious and architectural milieu of the period.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Describe the different types of historical sources available for writing the history of medieval India
- 2) Explain the contributions of medieval rulers like Allaudin Khilji, Muhammad-bin-Tughlaq, Krishnadevraya, and Mahmud Gavan
- 3) Give an account of the administration and economy of the Delhi sultanate and Vijayanagar Empire
- 4) Elucidate the significant developments which took place in religion, society and culture

Module I - Sources:

- a) Literary: Tarikh-i- Firozshahi, Amuktamalyada
- b) Archaeological (excluding Monuments)
- c) Account of Foreign Travelers: Ibn Battuta, Domingo Paes

Module II - Major Rulers

- a)Allaudin Khilji: Internal policy and reforms
- b) Muhammad - bin- Tughlaq : Experiment of Token Currency
- c) Krishnadevraya: Military success and cultural contribution
- d) Mahmud Gavan: Contribution to Bahmani Kingdom

Module III - Administration and Economy(Delhi Sultanate and Vijaynagar)

- a) Administration : Central and Provincial

- b) Agriculture and Land Revenue
- c) Industry and Trade

Module IV) Religion, Society and Culture:

- a) Sufi Order: Chishti Silsila; Bhakti Movement: Sant Kabir; Sikh Religion: Guru Nanak
- b) Society: Hindu and Muslim
- c) Architecture: Delhi Sultanate, Vijaynagar and Bahamani.

Select Reference Books:

- Rizvi, S.A.A., The Wonder that was India, Part II, Rupa, Delhi, 2002
- Chitnis, K.N., Glimpses of Medieval Indian Ideas and Institutions, 1974
- Chitnis K. N. Socio- Economic Aspects of Medieval India, Poona, 1979
- Mehta, Jaswant Lal, Advanced Study in the History of Medieval India, Volume I to III, Sterling, New Delhi, 1981.
- Raychaudhuri Tapan and Irfan Habib (eds.), Cambridge Economic History of India, Vol. I. C. 1200 C. 1750., Delhi, S. Chand, 1984.
- Satish Chandra, History of Medieval India (800- 1700), Orient Longman, Hyderabad, 2007
- जे. एल. मेहता, क्षीरसागर वि. एस, देशपांडे व्ही. टी, मध्ययुगीन भारताचा बृहत इतिहास , तीन खंड, के' सागर पब्लिकेशन्स, पुणे, २०१७
- Stein, Burton, Vijayanagara , Cambridge University Press, 1989
- सतीश चंद्र , वि. एस. क्षीरसागर, मध्ययुगीन भारत – मोगल साम्राज्य १५२६- १७४८, के सागर पब्लिकेशन्स, २०१७
- Salma Ahmed Farooqui, A Comprehensive History of Medieval India, Pearson, 2011.
- के. एन चिटणीस: मध्ययुगीन भारतीय संकल्पना व संस्था, खंड १ ते ४, पुणे, १९८२
- श. गो. कोलरकर: मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (१२०६ ते १७०७) , श्री मंगेश प्रकाशन , १९९४
- बारगळ व ढवळे, मध्यकालीन भारत , विद्याप्रकाशन, नागपूर, १९८७
- डब्ल्यू. एच. मूरलॅन्ड, अबकार कालीन हिंदुस्थान , ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
- डब्ल्यू. एच. मूरलॅन्ड, अबकार ते औरंगजेब, ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
- एन. ए. सिद्दिकी, मोगलकालीन महसूल पद्धती, ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे , २००६
- जदूनाथ सरकार, औरंगजेब, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६

B.A. Part II
Semester V, Course No: IX
Age of Revolutions

Course Objectives: This course introduces the students to the pathbreaking events of global history. The students will study the accounts of the causes and consequences of the transformative revolutions which changed the history of mankind. They brought about sudden big changes not only in the country in which they happened but also the world in general. Most of them left a lasting effect on the thought and the socio-political and cultural conditions of mankind. The course has been framed to make the students aware of the change and impact of these evolutionary events.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Explain the causes and consequences of the Reformation
- 2) Give an account of the role played by Martin Luther
- 3) Explain the salient features of the Industrial revolution
- 4) Give an account of the American revolution
- 5) Explain the causes, effects and major events of French Revolution
- 6) Explain the role of major leaders of the French Revolution

Module I: Reformation (16th Century)

✓ १६वीं शताब्दी की सुधारण

- a) Causes
- b) Role of Martin Luther
- c) Consequences

Module II: Industrial Revolution (18th Century)

औद्योगिक

- a) Causes
- b) Major Developments
- c) Effects

Module III: American Revolution (1776)

- a) Causes
- b) Important events
- c) Impact

Module IV: French Revolution (1789)

- a) Causes
- b) Important events and major leaders
- c) Impact on the world

Select Reference books:

- Arun Bhattacharjee, World Revolutions, Ashish Publishing House, New Delhi, 1988
- L. Mukherjee, A Study of Modern Europe and the World, Calcutta, 2011
- John Merriman, A History of Modern Europe; From the Renaissance to the Present, W.W. Norton and Company, 2009
- Heather M. Campbell, The Emergence of Modern Europe, c.1500 to 1788, The Rosen Publishing Group, Inc, 2011
- प्रा. ना. गो. भवरे, डॉ. मु. बा. देवपुजारी, अमेरिकाचा इतिहास, पायल प्रकाशन, नागपूर १९७३
- सु. ग. देशपांडे, अमेरिकेचा इतिहास, व्हीनस प्रकाशन पुणे, १९७१
- मदन मारडीकर, आधुनिक युरोपचा इतिहास इ.स. १७८१ ते १९४५, विद्या बुक्स, २००५
- सत्यकेतू विद्यालंकार, युरोप का आधुनिक इतिहास (१७८९-१९७४), २०१३
- कुलकर्णी अ. रा. आणि फडके श्री. रा., आधुनिक युरोप, देशमुख आणि कंपनी, १९६७
- देसाई दत्ता, आधुनिकतेचे आगमन: युरोपकेंद्री इतिहासाचा जागतिक विचार, द युनिक अकॅडमी; पुणे, २०१५
- जोगळेकर जं. द., फ्रेंच राज्यक्रांती, मॅजेस्टीक प्रकाशन, १९८९
- केळकर न. चिं., फ्रेंच राज्यक्रांती, भावे प्रकाशन, १९८९
- देव बळवंत अनंत, मार्टिन ल्युथर युरोपातील धर्मक्रांतीचा इतिहास, गंगाबाई देव, १९१५
- मॉरिसन रिचर्ड बी (भाषांतर परांजपे वा. कृ.), अमेरिकन क्रांति, सौ. सुलोचना लिमये, १९५७

B.A. Part - III

Semester V, Course No. X

Political History of the Marathas

Course Objectives: The course is designed to study the political condition of Marathas after 1707. The Maratha polity was transformed into the largest political entity of India in the eighteenth century. The course introduces the students to the political developments which led to the expansion of Maratha power in the eighteenth century. It also explores the causes and events which led to the eventual decline of Maratha power.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Describe the political conditions of the Marathas upto the year 1740
- 2) Explain the role of Balaji Bajirao.
- 3) Explain the causes and effects of the Battle of Panipat.

Select Reference books:

- Arun Bhattacharjee, World Revolutions, Ashish Publishing House, New Delhi, 1988
- L. Mukherjee, A Study of Modern Europe and the World, Calcutta, 2011
- John Merriman, A History of Modern Europe; From the Renaissance to the Present, W.W. Norton and Company, 2009
- Heather M. Campbell, The Emergence of Modern Europe, c.1500 to 1788, The Rosen Publishing Group, Inc, 2011
- प्रा. ना. गो. भवरे, डॉ. मु. बा. देवपुजारी, अमेरिकाचा इतिहास, पायल प्रकाशन, नागपूर १९७३
- सु. ग. देशपांडे, अमेरिकेचा इतिहास, व्हीनस प्रकाशन पुणे, १९७९
- मदन माडीकर, आधुनिक युरोपचा इतिहास इ.स. १७८१ ते १९४५, विद्या बुक्स, २००५
- सत्यकेतू विद्यालंकार, युरोप का आधुनिक इतिहास (१७८९-१९७४), २०१३
- कुलकर्णी अ. रा. आणि फडके श्री. रा., आधुनिक युरोप, देशमुख आणि कंपनी, १९६७
- देसाई दत्ता, आधुनिकतेचे आगमन: युरोपकेंद्री इतिहासाचा जागतिक विचार, द युनिक अकॅडमी; पुणे, २०१५
- जोगळेकर जं. द, फ्रेंच राज्यक्रांती, मॅजेस्टीक प्रकाशन, १९८९
- केळकर न. चिं., फ्रेंच राज्यक्रांती, भावे प्रकाशन, १९८९
- देव बळवंत अनंत, मार्टिन ल्युथर युरोपातील धर्मक्रांतीचा इतिहास, गंगाबाई देव, १९१५
- मॉरिसन रिचर्ड बी (भाषांतर परांजपे वा. कृ), अमेरिकन क्रांति, सौ. सुलोचना लिमये, १९५७

B.A. Part - III**Semester V, Course No. X****Political History of the Marathas**

Course Objectives: The course is designed to study the political condition of Marathas after 1707. The Maratha polity was transformed into the largest political entity of India in the eighteenth century. The course introduces the students to the political developments which led to the expansion of Maratha power in the eighteenth century. It also explores the causes and events which led to the eventual decline of Maratha power.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Describe the political conditions of the Marathas upto the year 1740
- 2) Explain the role of Balaji Bajirao.
- 3) Explain the causes and effects of the Battle of Panipat.

- 4) Understand the political condition of the Marathas after 1761.
- 5) Critically analyze the causes for the decline of Maratha power.

Module I: Political condition up to 1740

- a. Release of Shahu; Struggle between Shahu and Maharani Tarabai.
- b. Balaji Vishwanath : Delhi Campaign, Maratha Confederacy
- c. Bajirao Peshwa: Northern Policy, Relations with Nizam

Module II: Balaji Bajirao and Battle of Panipat(1761)

- a. Relations with Angre
- b. Conflict with Raghuji Bhosale
- c. Battle of Panipat-1761

Module: III Political condition after 1761

- a. Madhavrao Peshwa
- b. Mahadji Shinde
- c. Nana Phadnavis

Module IV: Decline of the Maratha Power

- a. Peshwa Bajirao II
- b. Second and Third Anglo- Maratha War
- c. Causes for the decline of Maratha power

Select Reference books :

- अप्पासाहेब पवार (संपा) : ताराबाई कालीन कागदपत्रे, खंड १, शिवाजी विद्यापीठ, २०१८
- भावे, वा. कृ., पेशवेकालीन महाराष्ट्र, पुनर्मुद्रित, इंडियन काउन्सिल अव्ह हिस्टॉरिकल रिसर्च, नवी दिल्ली, १९७६
- सेतुमाधवराव पगडी : मराठ्यांचे स्वातंत्र्ययुद्ध, पुणे, १९६२
- महादेव गोविंद रानडे, मराठी सत्तेचा उत्कर्ष, वरदा प्रकाशन, २०१६
- प्र.न.देशपांडे : मराठी सत्तेचा उदय आणि उत्कर्ष, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, २००१
- न.र.फाटक :(अनु.) : मराठी सत्तेचा उत्कर्ष, (म.गो.रानडेकृत राईज ऑफ मराठा पॉवर चे भाषांतर)
- जयसिंगराव पवार : महाराणी ताराबाई, ताराणी विद्यापीठ प्रकाशन, १९७५
- जयसिंगराव पवार मराठी साम्राज्याचा उदय आणि अस्थ, कोल्हापूर, १९९३
- त्र्यं.श.शेजवलकर, श्री शिवछत्रपती- संकल्पित शिवचरित्राची प्रस्तावना, आराखडा. व साधने, मराठा मंदीर प्रकाशन, मुंबई, १९६४.
- त्र्यं.श.शेजवलकर, पानिपत १७६१, जोशी आणि लोखंडे प्रकाशन, १९६१
- गो. स. सरदेसाई, मराठी रियासत, १ ते ८ खंड, पॉप्युलर प्रकाशन, पुणे
- V.G. Dighe, Peshwa Bajirao and Maratha expansion, Karnatak Publishing House, Bombay, 1944

- M.G. Ranade, Rise of Maratha Power, 1900
- S.R. Sharma- The founding of Maratha freedom, Orient Longmans, Bombay, 1964
- H.N. Sinha – Rise of the Peshwas, The Indian Press (Publications) Ltd, Allahabad, 1954
- S.N.Sen-, Anglo Maratha Relations 1785-1796, Macmillan , Madras, 1974
- P.C.Gupta, Bajirao II and East India Company, Allied Publications Private Limited, Calcutta, 1964
- Brij Kishore, Tarabai and his Times , Bombay , 1963
- G.S. Sardesai- New History of Maratha's Vols I,II and III, Bombay, 1948

**B.A. Part III:
Semester V, Course No. VII
History: Its Theory**

eld visit to any important historical place, monuments and record offices is essential)

Course Objectives:

is course has been designed to impart knowledge of the discipline of history to the students. e students will learn the nature and scope of the discipline. They will have a clear understanding of the nature of the evidence collected from primary and secondary sources. They I be introduced to the process of presenting and writing history. They will know the methods writing history.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Understand the definition and scope of the subject of History
- 2) Know the process of acquiring historical data
- 3) Explain the process of presenting and writing history
- 4) Understand the methods of writing history

Module I: History: Definition and Scope

- a) Meaning, Scope and Nature
- b) Types of History
- c) Interdisciplinary Approach

Module II: Acquisition of Historical Data

- a) Sources: Nature and Types
- b) Methods of Data Collection
- c) Methods of Critical Enquiry

Module III: Process of presenting and writing history

- a) Steps of Historical Research
- b) Data Analysis and Interpretation
- c) Presentation

Module IV: Methods of History writing

- a) Notetaking
- b) Footnotes and Endnotes
- c) Index, Appendix, Bibliography

Select Reference books:

- B. Shaik, Ali., History, Its Theory and Method, Macmillan India Ltd, Madras, 1978
- Carr, E. H., What is History, Palgrave Publishers Ltd., Macmillan, 1986
- Chitnis, K. N., Research Methodology in History, Poona, 1979
- Bajaj, S. K., Research Methodology in History, Anmol Publications Pvt. Ltd., New Delhi, 1998
- Collingwood, R. G., The Idea of History, Oxford University Press, Oxford 1978
- Gottschalk, Louis., Understanding History, New York, Second Edition, 1969
- Majumdar, R. C., Historiography in Modern India, Bombay, 1970.
- कोठेकर, शांता., इतिहास तंत्र आणि तत्त्वज्ञान, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर, २००५
- गायकवाड, आर. डी., सरदेसाई, बी. एन. आणि हनमाने, व्ही. एन. इतिहासलेखन पद्धत व ऐतिहासिक स्मारके यांचा अभ्यास, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, १९८८
- गद्रे, प्रभाकर., इतिहास लेखनाच्या परंपरा, श्री मंगेश प्रकाशन, नागपूर, २००४
- सरदेसाई, बी. एन., इतिहासलेखनपद्धती, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, २००४
- राजदेकर, सुहास., इतिहासलेखनशास्त्र, विद्या प्रकाशन, नागपूर, १९९८
- सरदेसाई, बी. एन., इतिहासलेखन परिचय, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, २००६
- देशमुख, प्रशांत., इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, विद्या बुक्स पब्लिशर्स, औरंगाबाद, २००५
- लेले, वि. गो., (अनुवादक) इतिहास म्हणजे काय? कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९९४
- आठवले, सदाशिव., इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, प्राज्ञपाठशाला, वाई, १९६७
- आगलावे, प्रदीप., सामाजिक सनोधन, पदधती शास्त्र व तंत्र, साईनाथ प्रकाशन, नागपूर, २०१९
- देव, प्रभाकर., इतिहास ऐक शास्त्र, कल्पना प्रकाशन नांदेड, १९९७

SEMESTER VI

B.A. Part III

Semester VI, Course No. XII

Ancient India (From 4th c. BC to 7th c. AD)

Course Objectives: This course explores the history of India from the 4th century BC to the 7th century A.D. It takes a panoramic survey of the historical developments during this formative period of Indian history. The course studies the eventful changes which took place under the Satavahana, Kushanas, Guptas, Vakatakas, Chalukyas and Pallavas. The students will be introduced to the incomparably vivid picture of India which prevailed during period. They will be acquainted with not only the glory of India but also the social inequality and social evils which have shaped it in the past.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Know the political, economic and religious developments which took place in early historic India
- 2) Explain the role played by Major Satavahana, Kushana, Gupta and Vakataka Kings
- 3) Give an account of the developments in the Post-Gupta period
- 4) Have an informed opinion about the society and culture of Ancient India

Module I: Early Historic India

- a) Sources: Gatha Saptashati, Periplus of the Erythraean Sea
- b) Major Kings: Satavahana and Kushanas
- c) Industry and Trade
- d) Hinayana Buddhism

Module II: The Classical Age

- a) Major Kings: Guptas and Vakatakas
- b) Economy and Greater India
- c) Literature and Science
- d) Religion

Module III: The Post-Gupta Period

- a) Source: Hiuen Tsang
- b) North India: Harshavardhana
- c) Deccan: Early Chalukyas of Badami
- d) South India: Pallavas

Module IV: Society and Culture

- a) Position of Women and Varna Structure (From Vedic period to Post-Gupta period)
- b) Education
- c) Art (From Mesolithic Art to Ajanta Paintings)
- d) Architecture- (Rock-Cut Caves (Maharashtra) to Constructed Temples (Madhya Pradesh))

B.A. Part III
Semester VI, Course No. XIII
History of Medieval India (1526-1707 AD)

Course Objectives : This course explores the history of the Mughal period in India. The Mughals introduced fundamental changes in the polity, economy, society, culture and religion of India. The Bahamani kingdom in the Deccan also split up into five smaller kingdoms during this period. In the course the students will be introduced to the important events, personalities and developments in India. They will know the policies followed by important rulers and will acquaint themselves with the general scenario prevalent in India during the period. They will understand how a syncretic culture developed in India during the period.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Know about the various sources for writing Medieval Indian history
- 2) Explain the role of rulers like Babar, Akbar, Chandbibi and Ibrahim Adilshah II
- 3) Gain knowledge about the administrative and revenue system
- 4) Describe the condition of Industry and trade
- 5) Explain important developments in religion, society and culture

Module I: Sources

- a) Literary: Akbarnama, Gulshan -i -Ibrahimi
- b) Archaeological (excluding monuments)
- c) Accounts of Foreign Travelers: Francois Bernier, Niccolo Manucci

Module II - Major Rulers

- a) Babar: Battle of Panipat and foundation of Mughal empire.
- b) Akbar: Rajput policy
- c) Chandbibi
- d) Ibrahim Adilshah II

Module III- Administration and Economy

- a) Administration: Central and Provincial
- b) Land Revenue: Akbar and Malik Ambar
- c) Industry and Trade

Module IV: Religion, Society and Culture

- a) Religious Policy: Akbar and Aurangzeb
- b) Society: Hindu and Muslim
- c) Architecture: Mughal and Adilshahi

Select Reference Books:

- Rizvi, S.A.A., The Wonder that was India, Part II, Rupa, Delhi, 2002
- Chitnis, K.N., Glimpses of Medieval Indian Ideas and Institutions, 1974
- Chitnis K. N. Socio- Economic Aspects of Medieval India, Poona, 1979

- Mehta, Jaswant Lal, Advanced Study in the History of Medieval India, Volume I to III, Sterling, New Delhi, 1981.
- Qureshi I.H., The Administration of the Moghal Empire, Delhi, Low Price, Publication 1990
- Raychaudhuri Tapan and Irfan Habib (eds.), Cambridge Economic History of India, Vol. I. C. 1200 C. 1750., Delhi, S. Chand, 1984
- J.F. Richards, The Mughal Empire, Delhi Foundation Books, 1993.
- Satish Chandra, History of Medieval India (800- 1700), Orient Longman, Hyderabad, 2007
- जे. एल. मेहता, क्षीरसागर वि. एस. देशपांडे व्ही. टी. मध्ययुगीन भारताचा बृहत इतिहास , तीन खंड, के' सागर पब्लिकेशन्स, पुणे, २०१७
- Stein, Burton, Vijayanagara , Cambridge University Press, 1989
- M. P. Patil, Court Life under the Vijaynagar Rulers, B.R. Publishing Corporation, 1999
- सतीश चंद्र , वि. एस. क्षीरसागर, मध्ययुगीन भारत – मोगल साम्राज्य १५२६- १७४८, के सागर पब्लिकेशन्स, २०१७
- Salma Ahmed Farooqui, A Comprehensive History of Medieval India, Pearson, 2011.
- के. एन चिटणीस: मध्ययुगीन भारतीय संकल्पना व संस्था, खंड १ ते ४, पुणे, १९८२
- श. गो. कोलारकर: मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (१२०६ ते १७०७) , श्री मंगेश प्रकाशन , १९९४
- बारगळ व ढवळे, मध्यकालीन भारत , विद्याप्रकाशन, नागपूर, १९८७
- डब्ल्यू. एच. मूरलेंड, अबकार कालीन हिंदुस्थान , ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
- डब्ल्यू. एच. मूरलेंड, अबकार ते औरंगजेब, ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
- एन. ए. सिद्दिकी, मोगलकालीन महसूल पद्धती, ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे , २००६
- जदूनाथ सरकार, औरंगजेब, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६

- Mehta, Jaswant Lal, Advanced Study in the History of Medieval India, Volume I to III, Sterling, New Delhi, 1981.
- Qureshi I.H., The Administration of the Moghal Empire, Delhi, Low Price, Publication 1990
- Raychaudhuri Tapan and Irfan Habib (eds.), Cambridge Economic History of India, Vol. I. C. 1200 C. 1750., Delhi, S. Chand, 1984
- J.F. Richards, The Mughal Empire, Delhi Foundation Books, 1993.
- Satish Chandra, History of Medieval India (800- 1700), Orient Longman, Hyderabad, 2007
- जे. एल. मेहता, क्षीरसागर वि. एस, देशपांडे व्ही. टी, मध्ययुगीन भारताचा बृहत इतिहास , तीन खंड, के' सागर पब्लिकेशन्स, पुणे, २०१७
- Stein, Burton, Vijayanagara , Cambridge University Press, 1989
- M. P. Patil, Court Life under the Vijaynagar Rulers, B.R. Publishing Corporation, 1999
- सतीश चंद्र , वि. एस. क्षीरसागर, मध्ययुगीन भारत – मोगल साम्राज्य १५२६- १७४८, के सागर पब्लिकेशन्स, २०१७
- Salma Ahmed Farooqui, A Comprehensive History of Medieval India, Pearson, 2011.
- के. एन चिटणीस: मध्ययुगीन भारतीय संकल्पना व संस्था, खंड १ ते ४, पुणे, १९८२
- श. गो. कोलरकर: मध्ययुगीन भारताचा इतिहास (१२०६ ते १७०७) , श्री मंगेश प्रकाशन , १९९४
- बारगळ व ढवळे, मध्यकालीन भारत , विद्याप्रकाशन, नागपूर, १९८७
- डब्ल्यू. एच. मूरलॅन्ड, अबकार कालीन हिंदुस्थान , ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
- डब्ल्यू. एच. मूरलॅन्ड, अबकार ते औरंगजेब, ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६
- एन. ए. सिद्दिकी, मोगलकालीन महसूल पद्धती, ICHR, डायमंड प्रकाशन, पुणे , २००६
- जदूनाथ सरकार, औरंगजेब, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २००६

Making of the Modern World (16th to 19th Century)

Course Objectives: This course deals with significant events in global history. The primary objective of the course is to introduce the students to the important events which have happened in the world in modern times. These events which were revolutionary in character had a profound impact on the making of the modern world. The students will be acquainted with the events of the Glorious revolution in England. They will understand the causes for the rise and spread of Nationalism and Imperialism. Moreover, they will know about some select important personalities who contributed to the making of the Modern World.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Know the causes and consequences of the Glorious revolution in England
- 2) Explain the concept of Nationalism and account for its rise and spread.
- 3) Describe the unification of Italy and Germany.
- 4) Give an account of the rise, growth and impact of Imperialism
- 5) Explain the significance of the Partition of Africa
- 6) Know the life and thoughts of important leaders like Metternich, Karl Marx and Abraham Lincoln

Module I: Glorious Revolution *विश्वव्यापी*

- a) Causes
- b) Major events
- c) Consequences

Module II: Nationalism *राष्ट्रवाद - आधुनिक जगत् में राष्ट्रवाद का विकास १९००-१९१४*

- a) Causes for the rise and spread of Nationalism
- b) Unification of Italy and Germany
- c) Impact

Module III : Imperialism *साम्राज्यवाद*

- a) Causes for rise and growth of Imperialism
- b) Partition of Africa
- c) Impact on the world

Module IV: Important Personalities

- a) Metternich
- b) Karl Marx *— १८१८-१८८३*
- c) Abraham Lincoln

Select Reference books:

- Arun Bhattacharjee, World Revolutions, Ashish Publishing House, New Delhi, 1988
- L. Mukherjee, A Study of Modern Europe and the World, Calcutta, 2011
- David Thompson, Europe Since Napoleon, Penguin books, 1971
- T.C.W. Blanning, The Oxford History of Modern Europe, OUP, 2000

- C.J.H. Hayes, Modern Europe to 1870 , Macmillan, University of Michigan, 1953
- Desmond Seward, Metternich: The First European, Thistle Publishing, 2015
- मदन मारडीकर, आधुनिक युरोपचा इतिहास इ.स. १७८१ ते १९४५, विद्या बुक्स, २००५
- लिमये, स्मिता, अब्राहम लिंकन: दास्यमुक्तिचा देवदूत, निधीगंधा बुक एजन्सी; नागपूर, २०१७
- कारखानीस सरला, कार्ल मार्क्स चरित्र आणि विचार, जयंत एस भट, १९६०
- बापट राम, कार्ल मार्क्सचा विचार, परामर्श प्रकाशन, १९८४

B.A. Part III

Semester VI, Course No. XV

Polity, Economy and Society under the Marathas

Course Objectives : The objective of the course is to explore the nature of the Maratha polity. It will acquaint the students with the economic and social condition prevalent under Maratha rule. The course will also introduce the students to the sources of Maratha history.

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Know the various sources for writing the history of the Marathas
- 2) Explain the significant developments in the polity of the Marathas
- 3) Describe the economic conditions
- 4) Explain the social conditions.

Module I: Sources

- a. Importance of sources
- b. Indian Sources: Sanskrit, Marathi, Persian
- c. Foreign sources : Portuguese and English

Module II: Polity under the Marathas

- a. Concept of Kingship
- b. Asthapradhan Mandal
- c. Transfer of power – Chhatrapati to Peshwa, Peshwa to Karbhari

Module III: Economic condition

- a. Agrarian system – Land Revenue, Irrigation
- b. Industry
- c. Trade and Commerce

Module IV: Social condition

- a. Social Structure - Family , Untouchability, Vethbegar , Slavery.
- b. Condition of women and caste system
- c. Education and Festivals

Select Reference books :

- शेणोलीकर ह.श्री. महाराष्ट्र संस्कृती : घडण आणि विकास, मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर, १९७२
- भावे. व. कृ. : शिवराज्य व शिवकाल, भावे प्रकाशन, पुणे, १९५९
- अत्रे. त्र्यं. ना. गाववाडा, राजहंस प्रकाशन प्रा लि., पुणे, २०१८
- वि. गो. खोबरेकर, महाराष्ट्रातील दप्तरखाने: वर्णन आणि तंत्र, १९६८
- कुलकर्णी अ. रा. : शिवकालीन महाराष्ट्र, १९९३ आवृत्ती
- गवळी पा. आ. : पेशवेकालीन समाज व जातीय संगर्ष, १९८२
- गवळी पा. आ., पेशवेकालीन गुलामगिरी व अस्पृश्यता, १९८१
- ओतुरकर, आर्. व्ही., पेशवेकालीन सामाजिक व आर्थिक जीवन, खंड १, भा. इ. सं. मं., १९५०
- गवळी, पा. आ., पेशवेकालीन गुलामगिरी व अस्पृश्यता, प्राची प्रकाशन, कोल्हापूर, १९९०
- गवळी, पा. आ., पेशवेकालीन महाराष्ट्र-संस्था व संकल्पना, कैलास पब्लिकेशन्स औरंगाबाद, २०००
- चापेकर, ना. गो., पेशवाईच्या सावलीत, पुणे, १९३७
- जोशी, एस्. एन्., मराठेकालीन समाजदर्शन, अ. वि. गृह प्रकाशन, पुणे, १९६०
- हेरवाडकर, आर. व्ही., मराठी बखर, व्हीनिस प्रकाशन, मुंबई, १९८६
- Chitnis, K. N., Glimpses of Medieval Indian Ideas and Institutions, 2nd ed., Pune, 1981
- Chitnis, K. N., Glimpses of Maratha Socio-Economic History, Atlanta Polishers, New Delhi, 1994
- Choksey, R. D., Economics Life in Bombay Deccan, Asia Publishing House, Mumbai 1955
- Desai, S.V., Social Life in Maharashtra under the Peshwas, Popular Prakashan Bombay, 1962
- Duff, Grant., A History of Mahrattas, Vol. I to III, Oxford University Press, Calcutta 3rd ed., 1921
- Gune, V. T., The Judicial System of the Marathas, Deccan College, Pune, 1953
- Kulkarni, A. R., Maharashtra in the Age of Shivaji (A Study in Economic History) Pune, 1969.
- Mahajan, T. T., Industry, Trade and Commerce during the Peshwa period, Jaipur, 198
- Kadam V.S. Maratha Confederacy: A study in its origin and development, Munshiram Manoharlal Publishers Pvt Limited, 1993
- Fukazawa, H – The Medieval Deccan: Peasants, Social Systems and States Sixteenth to Eighteenth Centuries, OUP, New Delhi, 1999

B.A. Part III
Semester VI , Course No. XVI
Methods and Applications of History

Course Objectives: This course has been designed to impart knowledge of the methods of history to the students. The students will understand the nature of archival sources. They will be introduced to the trends of local and oral history and will know about the tools of local history like Survey, Interview and Questionnaire. The students will be introduced to the technique of collecting data through oral interviews. The students will understand the concept of the museum and learn the basic principles of museology. Moreover, the course will introduce the students to the relevance of monumental heritage and its relationship with the discipline of history through the concept of Heritage Tourism

Course Outcomes:

After studying the course the student will be able to...

- 1) Understand the nature of archival sources
- 2) Gain conceptual clarity about recent trends in history.
- 3) Know about the application of history in museums.
- 4) Explain the concept and scope of heritage tourism.

(Note: The students should undertake Individual/ Group field projects for assignments in which they could take oral interviews / surveys/ regarding persons, events and local socio-political, economic and cultural developments related to local history. They should make audio recordings of the interviews and develop an archive of local oral history in the college department. These audio interviews would form an important source of local history)

Module I: Archival Sources

- a) Meaning, types, and importance of Archives
- b) Types of Records
- c) Concept of Digital Archives

Module II: Recent Trends in History

- a) Local History - ऐ.कामरुद्दीन व लोके पीयूष शर्मा का - 939
- b) Oral History
- c) Tools of Local History (Survey, Interview, Questionnaire) सर्वेक्षण, मुलाकात, प्रश्नावली
- d) Interview Technique

Module III: Museology सुभाषचंद्र बोस का - 211201

- a) Definition, Nature and Importance of Museum
- b) Types of Museums
- c) Methods of Collection, Conservation and Preservation Techniques of Objects

जनन निवृत्ति

Module IV - Understanding Heritage Tourism

- a) Concept, Scope and Significance of Heritage Tourism सेक्युलरी
b) Meaning and Historical Perspective of Tourism
c) World Heritage Sites in India होमिनी

Select Reference books:

- B. Shaik, Ali., History: Its Theory and Method, Macmillan India Ltd, Madras, 1978
- Chitnis, K. N., Research Methodology in History, Poona, 1979
- Bajaj, S. K., Research Methodology in History, Anmol Publications Pvt. Ltd., New Delhi, 1998
- Sreedharan, E., A Textbook of Historiography 500 BC to AD 2000, Orient Longman, Hyderabad, 2000
- Sarkar, H., Museums and Protection of Monument and Antiquities in India, New Delhi, 1980
- Agarwal, O. P. Conservation of Manuscripts and Paintings of South East Asia, London, 1984
- कोठेकर, शांता., इतिहास तंत्र आणि तत्त्वज्ञान, श्री साईनाथ प्रकाशन, नागपूर, २००५
- गायकवाड, आर. डी., सरदेसाई, बी. एन. आणि हनमाने, व्ही. एन. इतिहासलेखन पद्धत व ऐतिहासिक स्मारके यांचा अभ्यास, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, १९८८
- गद्रे, प्रभाकर., इतिहास लेखनाच्या परंपरा, श्री मंगेश प्रकाशन, नागपूर, २००४
- सरदेसाई, बी. एन., इतिहासलेखनपद्धती, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, २००४
- राजदेरकर, सुहास., इतिहासलेखनशास्त्र, विद्या प्रकाशन, नागपूर, १९९८
- सरदेसाई, बी. एन., इतिहासलेखन परिचय, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर, २००६
- देशमुख, प्रशांत., इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, विद्या बुक्स पब्लिशर्स, औरंगाबाद, २००५
- बेंद्रे, वा. सी., शिवशाहीचा चर्चात्मक इतिहास: साधन चिकित्सा, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, १९७६
- आठवले, सदाशिव., इतिहासाचे तत्त्वज्ञान, प्राज्ञपाठशाला, वाई, १९६७
- धाटावकर, भास्कर., महाराष्ट्रातील शासकीय पुरालेखागारांची निर्मिती आणि कार्य, चेतन प्रकाशन, २०१०

- आगलावे, प्रदीप., सामाजिक संशोधन- पद्धती शास्त्र व तंत्र, साईनाथ प्रकाशन, नागपूर, २०११
- देव, प्रभाकर., इतिहास ऐक शास्त्र, कल्पना प्रकाशन नांदेड, १९९७
- राऊत, गणेश (संप), दत्तक गावांचा इतिहास, खंड १, २, ३, पुणे विद्यापीठ, पुणे, १९९९
- वांबूरकर जास्वंदी, इतिहास लेखनातील नवे प्रवाह, डायमंड प्रकाशन, पुणे, २०१५

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR.

Accredited By NAAC with 'A' Grade

Revised Syllabus For

B. A. Part-III & B. A. B. Ed.

Geography (Practical)

(Fundamentals of Map Making and Map Interpretation)

CBCS PATTERN

(Subject to the modifications to be made from time to time)

Syllabus to be implemented from June 2020 onwards

HEAD
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY

**A) Ordinance and Regulations
(As applicable to degree)
B) Shivaji University, Kolhapur.
Revised Syllabus for
Bachelor of Arts and B. A. B. Ed.
Sem -VI**

DSE-E234 (Paper XIII or Practical Paper -I)

1. Title: Fundamentals of Map Making and Map Interpretation

Optional Subject under the Faculty of Science

2. Year of Implementation: Revised Syllabi will be implemented from June 2020 onwards.

3. Preamble:

Practical Work is the most important part of Geography. Map is an indispensable tool in Geographical Studies & Research activities. The present syllabus of this paper includes study of maps and their types, Map Projections, S.O.I. Topomaps, I.M.D. Weather Maps, and Cartographic Techniques. In the process of development of science and technology, the changing nature of subject of geography will make aware to the student about the map work and map interpretation. This will further help to improve the use of maps, cartographic techniques and methods in teaching-learning and research work.

4. General objectives of the Paper:

(As applicable to the – paper concerned)

- 1) To introduce the students with the importance of map making and map Interpretation.
- 2) To make the students to understand map, concept of scale and concept of projection.
- 3) To provide training in analysis of landforms.
- 4) To give basic information to the students about S.O.I. topomaps and I.M.D. weather maps.
- 5) To develop the skill of map Interpretation among the students.
- 6) To familiarize the students with the different cartographic techniques and methods used for representation of demographic and physio- socio-economic database.

5. COURSE OUTCOMES

1. In depth understanding the map, concept of scale and projection.
2. Detailed knowledge about the analysis of landforms and its identification.
3. The students are deeply aware about basic information to the students about S.O.I. topomaps and I.M.D. weather maps and obtained the skills about map interpretation.

4. The students are deeply familiar with different cartographic techniques and methods used for representation of demographic and physio- socio-economic database

6. Duration:

- The course shall be a full time course.
- The duration of course shall be of three years, as applicable to the respective degree.

7. Pattern:

Pattern of Examination will be ANNUAL.

8. Fee Structure:

As per Government / University rules.

9. Eligibility for Admission:

As per eligibility criteria prescribed for respective degree program and the merit in the qualifying examination, if any.

10. Medium of Instruction:

The medium of instruction shall be in English or Marathi. (As applicable to the course / programme concerned)

11. Structure of Course: Theory & Practical's

(Note – The structure & title of papers of the degree as a whole should be submitted at the time of submission / revision of first year syllabus.)

Third Year (Semester VI) Paper No. XIII

Sr. No.	Subjects/Papers	Theory	Practical	Total marks
1	Fundamentals of Map Making and Map Interpretation	-----	100	100

12. Scheme of Teaching and Examination:

(The Scheme of teaching and examination should be given as applicable to the course / paper concerned)

B. A. part –III

Sr. No.	Subjects/Papers	Theory				Examination scheme (Marks)		
		L	T	P	Total	Practical	Term Work	Total (Annual)
1	Fundamentals of Map Making and Map Interpretation	---	---	10	10	100	---	100

3. Scheme of Examination:

- The examination shall be conducted at the end of each academic year.
- The Practical paper shall carry 100 marks.
- The evaluation of the performance of the student in practical papers shall be on the basis of annual practical examination of 100 marks.
- Question Paper will be set in the view of the / in accordance with the entire syllabus and preferably covering each Module of syllabi.

4. Standard of Passing:

(As prescribed under rules & regulation for each degree / program)

5. Nature of Question Paper and Scheme of Marking:

(Module wise weightage of marks should also be mentioned)

6. EQUIVALENCE IN ACCORDANCE WITH TITLES AND CONTENTS OF PAPERS

(For revised Syllabus)

Sr. No.	Title of Old Paper	Title of New Paper
1	Map Work & Map Reading Paper XIII (Practical Paper -I)	Fundamentals of Map Making and Map Interpretation E 234 or Paper XIII (Practical Paper - I)

7. Special Instructions, If any.

Revised Syllabus for B. A. – III and B. A. B. Ed.

(Introduced from June 2020 Onwards)

Revised Syllabus for

B. A. Part III and B. A. B. Ed. Geography

DSE-E234 or Paper No. XIII (Practical Paper -I)

Sem-V

Title of Paper: Fundamentals of Map Making and Map Interpretation

Module – I: Introduction to Map and Scales:

Periods 50 (SNK)

Marks 15

1.1 Map

1.1.1 Map: Definition and Elements

1.1.2 Classification of Maps: Based on Scale and Purpose

1.2 Scale

1.2.1 Meaning and Definition,

1.2.2 Methods of Representation of scale - Verbal, Numerical and Graphical.

1.2.3 Scale Conversion

1.2.4 Construction of Graphical Scale –

i) Simple (Plane Scale)

ii) Time and Distance Scale

iii) Diagonal Scale

Module II: Map Projection

(SNK)

Periods 50

Marks 15

2.1 Definition, Classification of Projections:

a) Based on the methods of Construction: Perspective and Non-perspective

b) Based on Developable Surface used: Conical, Cylindrical, Zenithal,

Conventional.

c) Based on Position of Tangent Surfaces: Polar, Equatorial (normal), Oblique.

d) Based on Position of view point or light: Gnomonic, Stereographic,

Orthographic

e) Based on Preserved qualities: i) Equal area projection (Homolographic)

ii) Orthographic Projection

iii) Azimuthal Projection (True Bearing

Projection)

2.2 Graphical Construction of the following Projections with Properties and Use:

- i) Zenithal Polar Gnomonic Projection
- ii) Zenithal Polar Equal Area Projection
- iii) Simple Conical Projection with one standard Parallel
- iv) Cylindrical Equal Area Projection
- v) Mercator's Projection and Reference to Universal Transverse Mercator (UTM) Projection

Module – III : Identification, Mapping of Slope, Relief Features and Profiles

Periods 50

Marks 15

3.1 Slope and Gradient

3.1.1 Types of Slope: Gentle, Steep, Even, Uneven, Convex, Concave, Terraced.

3.1.2 Expression of Slopes: a) Gradient b) Degree c) Per Cent d) Mills

3.1.2 Representation of Relief by Contours: Hill, Mountain, Ridge, Cliff, Saddle, Plateau, Knoll, Spur, Col or Pass, Volcanic Col or Crater, Gorge, 'V' Shaped Valley, Waterfall, 'U' Shaped Valley, Cirque, Hanging Valley, Ria Coast, Fiord Coast, Sea cliff.

3.2 Profiles

3.5.1 Superimposed Profile

3.5.2 Composite Profile

3.5.3 Projected Profile

3.5.4 Longitudinal Profile

Module – IV : Topographical Maps

Periods 50

Marks 15

4.1 Indexing of S.O.I. Topographical Map

4.2 Signs, Symbols and Colors used in SOI Toposheet

4.3 Interpretation of S.O.I.'s Topographical Maps

a) Marginal Information

b) Physical environment: Relief, Drainage and Vegetation

c) Cultural environment: Settlements, Transportation and Communication, Irrigation.

d) Land Use

Module V: Weather Instruments and IMD Maps

Periods 70

Marks 20

5.1 Study of weather Instruments with reference to Principle, Mechanism, and Function

- a) Thermograph
- b) Barograph
- c) Dry and Wet Bulb Thermometer
- d) Cup Anemometer
- e) Rain Gauge

5.2 Isobaric Patterns: Cyclone, Anticyclone, Col, Ridge, Secondary Depression

5.3 Signs and Symbols used in Indian Daily Weather Maps

5.4 Interpretation of Indian Daily Weather Maps

Marginal Information, Pressure, Winds, Clouds, Rainfall, Other Conditions, Sea Condition, Temperature departure from normal

Module VI : Representation Techniques of Statistical Data

Periods 30

(5 x 6)

Marks 10

- a) Divided Rectangle ✓
- b) Proportional Circle ✓
- c) Proportional Square
- d) Choropleth Map
- e) Dot Map
- f) Isopleths

Module VII: Journal and Viva Voce

Marks 10

Note :

1. Use of stencils, log tables, computer and calculator is allowed.
2. Journal should be completed and duly certified by practical in-charge and Head of the Department.

Reference:

1. Bygoot, J: An Introduction to Mapwork and Practical Geography, University Tutorial, London 1964.
2. London 1964.

3. Khan MD. Zulfequar Ahmad : Text Book of Practical Geography, Concept Publishing Company, New Delhi, 1998
4. Mishra, R.P. and Ramesh A. : Fundamentals of Cartography, Concept Publishing Company, New Delhi, 2000
5. Monkhouse F.J. and Wilkison, H.R.: Maps and Diagrams, Mathuen. London, 1971.
6. Negi. , Dr. Balbir Singh : Practical Geography, Kedar Nath Ram Nath, Meerut, Delhi.
7. Raisz, E.: Principals of Cartography, McGraw Hill Book Com., Inc, New York, 1962.
8. Robinson, A.H. and Sale, S.D.: Elements of Cartography, John Witey and Sons, Inc, New York, 1969.
9. Saha, Pijushkanti and Basu Partha : Advanced Practical Geography – A Laboratory Manual Books and Allied (P) Ltd, Kolkata. 2010.
10. Sarkar, Ashis : Practical Geography: A systematic Approach, Orient Longman limited, Calcutta, 1997.
11. Singh, Gopal : Map work and Practical Geography Vikas Publishing House Pvt. Ltd. New Delhi, 1996.
12. Singh, R and Kanaujia, L.R.S.: Map Work and Practical Geography, Central Book Depot, Allahabad.
13. Singh, R. L. and Rana P.B. : Elements of Practical Geography, Kalyani Publishers, New Delhi – Ludhiana, 1998.
14. Aher A. B., Chodhari A. P. & Bharambe S. N. Techniques of Spatial Analysis Prashant Publication Jalgaon 2015
15. Maurice Yeats, An Introduction to Quantitative Analysis in Human Geography, McGraw Hill, New York, 1974.
16. P. Saha and P. Basu (2006): Advanced Practical Geography, Books and Allied Publication, Kolkata, India.
17. Khullar, Essentials of Practical Geography, New Academic Publishing Co, India.
18. Singh L R (2011): Fundamentals of Practical Geography
19. Robinson Rep. (2010): Elements of Cartography 6/e
20. Khan Za (1998): Text Book of Practical Geography
२१. कुंभार अर्जुन, प्रात्यक्षिक भूगोल,

Sem - V

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR.

Accredited By NAAC with 'A' Grade

Revised Syllabus For

B. A. Part-III & B. A. B. Ed.

Geography of India

CBCS PATTERN

(Subject to the modifications to be made from time to time)

Syllabus to be implemented from June 2020 onwards

**Accredited By NAAC
With 'A' Grade
New/Revised Syllabus For**

B. A. Part – III / B. A. B. Ed.

DSE (Discipline Specific Elective) – E107 (Paper No. VIII) Geography (Sem. V)
Syllabus to be implemented from June 2020 onwards

A] Ordinance and Regulations:-

(As applicable to degree/program)

B] Shivaji University, Kolhapur

New/Revised Syllabus for Bachelor of Arts and B. A. B. Ed.

1. TITLE: Subject – GEOGRAPHY OF INDIA

Optional/Compulsory/Additional/IDS under the Faculty of Science

2. YEAR OF IMPLEMENTATION: - New/Revised Syllabi will be implemented from June 2020 onwards.

3. PREAMBLE:-

The present course focuses on the studies of Geography of India should briefly mention foundation, core and applied components. The student should get into the prime objectives and expected level of study with required outcome in terms of basic and advance knowledge of physiography, climate, drainage, soils, vegetation, agriculture and industry etc.

4. GENERAL OBJECTIVES OF THE COURSE/ PAPER/:

(As applicable to the Degree /Subject- Paper concerned)

- 1) To acquaint the students with distinct dimensions of India and physical setup of the country.
- 2) To focus the climate of India and mechanism of monsoon of India.
- 3) To get information about soils and vegetations in India.
- 4) To help the students to understand recent trends in regional study.
- 5) To focus on the mineral, agricultural and industrial product of the country.
- 6) To understand the economic setup of the country.

4.1 COURSE OUTCOMES

- 1) In depth understanding the dimensions and physiography of India.
- 2) The students are fully aware about the climatic seasons in India.

- 3) Detailed knowledge about soils, vegetations, drainage systems in India.
- 4) Understanding an importance of agriculture and industry in Indian economy.
- 5) Detailed knowledge about the economic setup of the India.

5. DURATION

- **The course shall be a full time course.**
- **The duration of course shall be of Three years, as applicable to the respective degree.**

6. PATTERN:-

Pattern of Examination will be Semester.

7. FEE STRUCTURE :-

As per Government /University rules.

[Note: - In case of any New degree/Program started at university/college, the respective colleges/ Dept. should submit a separate proposal of fee structure to BOS office. (i. e. Tution Fee & Laboratory Fee, if any.)

8. ELIGIBILITY FOR ADMISSION:-

As per eligibility criteria prescribed for respective degree program and the merit in the qualifying examination (i.e. Entrance Examination), if any.

9. MEDIUM OF INSTRUCTION:

The medium of instruction shall be in English or Marathi. (as applicable to the course / programme concerned.)

10. STRUCTURE OF COURSE = 50 marks

(Note – The structure & title of papers of the degree as a whole should be submitted at the time of submission/revision of first year syllabus.)

SEMESTER FIFTH

Paper No.

E107 (DSE)/Paper No. VIII, Geography of India

Title Marks

50

11. SCHEME OF TEACHING:

The scheme of teaching and examination should be given as applicable to the course / paper concerned.

Sr. No	Subject/Papers	Teaching Scheme Per Week				Examination Scheme (Marks)			
		L	T	P	Total	Theory	Practical	Term work	Total
1	Geography of India	04	04	-	04	40	-	10	50

12. SCHEME OF EXAMINATION:

- The examination shall be conducted at the end of each term for semester pattern.
- The Theory paper shall carry 40 marks and term work shall carry 10 marks (as applicable to the course).
- The evaluation of the performance of the students in theory papers shall be on the basis of Semester Examination of 40 marks.
- Question Paper will be set in the view of the /in accordance with the entire Syllabus and preferably covering each unit of syllabi.

13. STANDARD OF PASSING:

As per Prescribed rules and regulation for each degree / programme.

14. NATURE OF QUESTION PAPER AND SCHEME OF MARKING:

(Unit wise weightage of marks should also be mentioned)

Semester V		Marks
Question: 1)	Objective Type Question (Multiple Choice)	05
Question: 2)	Short Notes (Any three out of five)	15
Question: 3)	Detailed Answer Type Question (Any two out of three)	20

15. EQUIVALENCE IN ACCORDANCE WITH TITLES AND CONTENTS OF PAPERS- (FOR REVISED SYLLABUS)

Sr. No.	Title of Old Paper	Old paper No.	Title of New paper	New Paper No.
1	Economic Geography	VIII	Geography of India	DSE-E 107 Or VIII

16. SPECIAL INSTRUCTIONS, IF ANY – Nil

**New/ Revised syllabus for
B. A. Part-III and B. A. B. Ed. (Semester -V)
(Syllabus to be implemented from June 2020 onwards)**

(i) Paper – E107 or VIII

(ii) Title of Paper - Geography of India.

(iii) Specific Objectives: -----

(iv) A brief note: - (On expected level of study from examination and assessment point of view) :- -----

Module	Lectures	Credit
Module -I) Physical Profile of India	20	1
1.1) Location (Absolute and Relative)	भारताचे स्थिति - सापेक्ष (सापेक्ष).	
1.2) Physiographic Divisions (Characteristics and Importance)	भारताचे भूबिंदू विभाग.	
1.3) Climate: Summer, Rainy and Winter Seasons in India (weather conditions and Characteristics)	भारताचे हवामान ऋतू - उन्हाळा, पावसाळा, हिवाळा,	
1.4) Major Drainage Systems: a) Northern River Systems (Sindhu, Ganga & Brahmaputra)	उत्तर नदी प्रणाली - सिंधू, गंगा, ब्रह्मपुत्र.	
b) Southern River Systems (Godavari, Krishna & Cauvery)	द. नदी प्रणाली - गोदावरी, कृष्णा, कावेरी.	
(Characteristics and Importance)		
Module -II) Soils and Forests	14	1
2.1 Major soil types, characteristics and its distribution in India	मृदा प्रकार, वितरण	
2.2 Soil degradation and soil conservation in India	मृदा क्षय (हानी) मृदा संरक्षण.	
2.3 Major forest types: characteristics and their distribution	वनांचे प्रकार	
2.4 Deforestation and conservation of forests in India	जंगलांचा - हानी, संवर्धन	
Module -III) Mineral and Power Resources	13	1
3.1 Conventional Resources: Iron Ore and Manganese (Distribution, Production and Trade)	लोहखनिज, मँगनीज	
3.2 Power Resources: Coal and Mineral Oil (Distribution, Production and Trade)	द. कोळसा, खनिज तेल	

3.2 Non Conventional Resources: Solar and Wind (Distribution, Production and Trade)

ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ:

Module -IV) Agriculture and Industry ଅଧ୍ୟାୟ 13

1

4.1 Importance of Agriculture in Indian Economy. ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ

4.2 Major Crops: Rice and Sugarcane (Distribution, Production and Trade) ନିର୍ମୂଳ, ଅନୁସନ୍ଧାନ

4.3 Importance of Industries in Indian Economy. ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ

4.4 Industries: Location Factors, Sugar Industry, Iron and Steel Industry and Fertilizer Industry (Distribution, Production and Trade) ଅନୁସନ୍ଧାନ କରନ୍ତୁ

References:

1. Majid H., (2013): Geography of India, Tata Mcgraw Hill Education (India) Private Limited, New Delhi.
2. Khullar R. D. (2007): India- A Comprehensive Geography, Kalayani Publisher.
3. Tiwari, R.C. (2007) Geography of India. Prayag Pustak Bhawan, Allahabad.
4. Singh R. L., (1971): India: A Regional Geography, National Geographical Society of India.
5. Deshpande C. D., (1992): India: A Regional Interpretation, ICSSR, New Delhi.
6. Johnson, B. L. C., ed. (2001). Geographical Dictionary of India. Vision Books, New Delhi.
7. Mandal R. B. (ed.), (1990): Patterns of Regional Geography – An International Perspective. Vol. 3 – Indian Perspective.
8. Indian Perspective.
9. Sdyasuk Galina and Sengupta P., (1967): Economic Regionalisation of India, Census of India
10. Sharma, T. C. 2003: India - Economic and Commercial Geography. Vikas Publ., New Delhi.
11. Singh, J., (2003),: India - A Comprehensive & Systematic Geography, Gyanodaya Prakashan, Gorakhpur.
12. Spate O. H. K. and Learmonth A. T. A., (1967): India and Pakistan: A General and Regional Geography, Methuen.
13. Geography, Methuen.

14. Tirtha, R., (2002): Geography of India, Rawat Publs., Jaipur & New Delhi.
15. Pathak, C. R. (2003): Spatial Structure and Processes of Development in India. Regional Science Assoc., Kolkata.
16. Sharma, T.C. (2013): Economic Geography of India. Rawat Publication, Jaipur.
17. Savadi, Kolekar: Bharatacha Samarag Bhugol, Nirali Prakashan, Pune.
18. Khatib K. A.,: Geography of India
19. Pawar C.T. & Others : Geography of India.
20. Soil and Water conservation manual Govt. of India.

SHIVAJI UNIVERSITY, KOLHAPUR.

Accredited By NAAC with 'A' Grade

Revised Syllabus For

**B. A. Part-III & B. A. B. Ed.
Sem VI**

Geography (Practical)
(Advanced Tools, Techniques & Field Work in Geography)

CBCS PATTERN

(Subject to the modifications to be made from time to time)
Syllabus to be implemented from June 2020 onwards

**HEAD
DEPARTMENT OF GEOGRAPHY**

A) Ordinance and Regulations
(As applicable to degree)
B) Shivaji University, Kolhapur.
Revised Syllabus for
Bachelor of Arts and B. A. B. Ed.
Sem-VI
DSE-E235 or Paper XIV (Practical Paper -II)
Syllabus to be implemented from June 2020 onwards

1. Title: Advanced Tools, Techniques & Field Work in Geography

Optional Subject under the Faculty of Science

2. Year of Implementation: Revised Syllabi will be implemented from June 2020 onwards.

3. Preamble:

Modern science & technology have gained momentum. The last couple of Decades have witnessed a sudden expansion of knowledge. In the process of development of science and technology, the changing nature of subject of Geography will make aware to the students about the advanced techniques such as Remote Sensing, GIS, and GPS. The application of computers has revolutionized the use of methods & techniques. The present syllabus of this paper includes study of Aerial Photographs, Remote Sensing, GIS, Application of Computer and use of field work in Geography. This will further help to improve the use of advanced techniques and methods in teaching-learning and research work.

4. General objectives of the Paper:

- 1) To introduce the students with the importance of field work and advanced Techniques in Geography.
- 2) To provide training in application of modern tool and techniques in Geography.
- 3) To enable the students to understand the use of computer for analysis of Geographical data.
- 4) To enhance the skill of the students in instrumental survey.
- 5) To give basic information to the students about Aerial Photographs, Remote Sensing, GIS and GPS.

6. COURSE OUTCOMES

5. In depth understanding the importance of field work and advanced Techniques in Geography.
6. The students are trained to implement modern tool and techniques in Geography.
7. Detailed knowledge about the use of computer for analysis of Geographical data.
8. The students are deeply aware about the basics and trained in instrumental

9. The students are deeply familiar with computer, GIS, GPS and Remote Sensing.

6. Duration:

- The course shall be a full time course.
- The duration of course shall be of three years, as applicable to the respective degree.

7. Pattern:

Pattern of Examination will be ANNUAL.

8. Fee Structure:

As per Government / University rules.

9. Eligibility for Admission:

As per eligibility criteria prescribed for respective degree program and the merit in the qualifying examination, if any.

10. Medium of Instruction:

The medium of instruction shall be in English or Marathi. (As applicable to the course / programme concerned)

11. Structure of Course: Theory & Practical's

(Note – The structure & title of papers of the degree as a whole should be submitted at the time of submission / revision of first year syllabus.)

Third Year (Semester VI) Paper No. XIV

Sr. No.	Subjects/Papers	Theory	Practical	Total marks
1	Advanced Tools, Techniques & Field Work in Geography	-----	100	100

12. Scheme of Teaching and Examination:

(The Scheme of teaching and examination should be given as applicable to the course / paper concerned)

B. A. part -III

Sr. No.	Subjects/Papers	Theory				Examination scheme (Marks)		
		L	T	P	Total	Practical	Term Work	Total (Annual)
1	Advanced Tools, Techniques & Field Work in Geography	---	---	10	10	100	---	100

13. Scheme of Examination:

- The examination shall be conducted at the end of each academic year.
- The Practical paper shall carry 100 marks.

- The evaluation of the performance of the student in practical papers shall be on the basis of annual practical examination of 100 marks.
- Question Paper will be set in the view of the / in accordance with the entire syllabus and preferably covering each Module of syllabi.

14. Standard of Passing:

(As prescribed under rules & regulation for each degree / program)

15. Nature of Question Paper and Scheme of Marking:

(Module wise weightage of marks should also be mentioned)

16. EQUIVALENCE IN ACCORDANCE WITH TITLES AND CONTENTS OF PAPER

(For revised Syllabus)

Sr. No.	Title of Old Paper	Title of New Paper
1	Advanced Tools, Techniques & Field Work	Advanced Tools, Techniques & Field Work in Geography (DSE-E235 or Paper No. XIV)

17. Special Instructions, If any.

3.1.4 Application of GIS in Geography: Land use or Land Cover, Urban Sprawl Analysis, Forests Monitoring

3.2 Global Navigation Satellite System

3.2.1 Definition and components

3.2.2: GPS and its applications in Geography

3.2.3 Field work in GPS: Determining latitude, longitude and altitude

3.3: Exercise with Google earth Program.

Module-IV: Statistical methods and techniques

Lectures- 60

Marks-10

4.1 Measures of Central Tendency: Mean, Median and Mode

4.2 Dispersion: Mean Deviation and Standard Deviation

4.3 Association and Correlation: Karl Pearson's Method (Product Moment)

4.4 Analysis of Time Series: Semi-average Method

Module-V: Surveying

Lectures- 60

Marks-15

5.1 Introduction to Survey: Meaning and types

5.2 Preparation of plans of the given area with the following survey method

(Any one methods among them)

A- Plane Table survey (Radial, Intersection, and Traverse method)

B- Dumpy Level survey

C- Theodolite survey

D- Total Station

E- Abony Level Survey

5.3 Preparation of plans Prismatic compass survey (Radical, Intersection and Traverse method)

5.3.1 Types and conversion of bearings.

5.3.2 Correction of bearing.

Module-VI: Project work based on field work any one of following:

Marks-15

Resource survey, Population survey, Agricultural survey, Settlement Survey, Environmental issues, Industrial visit, Health survey, Natural Hazard or Disaster

1. Project Report must be content of following points:

- Introduction – Aims – Objectives - Review of the literature - Data collection –
Methodology - Data Analysis – Interpretation - Findings – Suggestions - Bibliography
2. The duration of the field work should not exceed than 20 days.
 4. The word count of the report should be about 8000 to 12,000 excluding figures, tables, photographs, maps, references and appendices.
 5. One copy per student of the report as per research standard should be submitted at the time of examination.

Module- VII: Study Tour

Marks-10

Maximum 15 days of Study Tour and preparation of Tour Report.

The Study Tour Report must be content of following points:

Introduction – Necessity – Importance - Route map – Objectives – Methodology -
Geographical Profile (Natural, Socio-economic and Cultural) - Geographical importance of
visited tourist places – Conclusion – References

Journal and Viva Voce

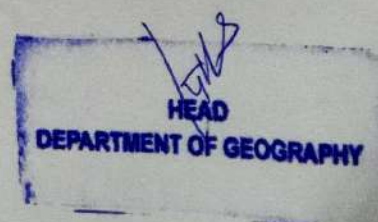
Marks 10

Note :

1. Use of stencils, log tables, computer and calculator is allowed.
2. Journal should be completed and duly certified by practical in-charge and Head of the Department.

Reference:

21. Lo C. P., Albert K. W. Yeung, (2011): Concepts and Techniques of Geographic Information Systems, PHI Learning Private Limited, New Delhi-110001.
22. Bygoot, J: An Introduction to Mapwork and Practical Geography, University Tutorial, London 1964.
23. London 1964.
24. Khan MD. Zulfequar Ahmad : Text Book of Practical Geography, Concept Publishing Company, New Delhi, 1998
25. Mishra, R.P. and Ramesh A. : Fundamentals of Cartography, Concept Publishing Company, New Delhi, 2000
26. Monkhouse F.J. and Wilkison, H.R.: Maps and Diagrams, Mathuen. London, 1971.
27. Negi. , Dr. Balbir Singh : Practical Geography, Kedar Nath Ram Nath, Meerut, Delhi.
28. Raisz, E.: Principals of Cartography, McGraw Hill Book Com., Inc, New York, 1962.
29. Robinson, A.H. and Sale, S.D.: Elements of Cartography, John Witey and Sons, Inc, New York, 1969.

30. Saha, Pijushkanti and Basu Partha : Advanced Practical Geography – A Laboratory Manual Books and Allied (P) Ltd, Kolkata. 2010.
 31. Sarkar, Ashis : Practical Geography: A systematic Approach, Orient Longman limited, Calcutta, 1997.
 32. Singh, Gopal : Map work and Practical Geography Vikas Publishing House Pvt. Ltd. New Delhi, 1996.
 33. Singh, R and Kanaujia, L.R.S.: Map Work and Practical Geography, Central Book Depot, Allahabad.
 34. Singh, R. L. and Rana P.B. : Elements of Practical Geography, Kalyani Publishers, New Delhi – Ludhiana, 1998.
 35. Aher A. B., Chodhari A. P. & Bharambe S. N. Techniques of Spatial Analysis Prashant Publication Jalgaon 2015
 36. Maurice Yeats, An Introduction to Quantitative Analysis in Human Geography, McGraw Hill, New York, 1974.
 37. P. Saha and P. Basu (2006): Advanced Practical Geography, Books and Allied Publication, Kolkata, India.
 38. Khullar, Essentials of Practical Geography, New Academic Publishing Co, India.
 39. Singh L R (2011): Fundamentals of Practical Geography
 40. Robinson Rep. (2010): Elements of Cartography 6/e
 41. Khan Za (1998): Text Book of Practical Geography
२२. कुंभार अर्जुन, प्रात्यक्षिक भूगोल,

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V, VI

Discipline Specific Elective

(शैक्षिक वर्ष -2020-21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल

पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

समकक्षता

अ.क्र	पुराना प्रश्नपत्र	अ.क्र	नया प्रश्नपत्र
1	प्रश्नपत्र क्रमांक : 7	1	प्रश्नपत्र क्रमांक : 7
	प्रश्नपत्र क्रमांक : 12		प्रश्नपत्र क्रमांक : 12
2	प्रश्नपत्र क्रमांक : 8	2	प्रश्नपत्र क्रमांक : 8
	प्रश्नपत्र क्रमांक : 13		प्रश्नपत्र क्रमांक : 13
3	प्रश्नपत्र क्रमांक : 9	3	प्रश्नपत्र क्रमांक : 9
	प्रश्नपत्र क्रमांक : 14		प्रश्नपत्र क्रमांक : 14
4	प्रश्नपत्र क्रमांक : 10	4	प्रश्नपत्र क्रमांक : 10
	प्रश्नपत्र क्रमांक : 15		प्रश्नपत्र क्रमांक : 15
5	प्रश्नपत्र क्रमांक : 11	5	प्रश्नपत्र क्रमांक : 11
	प्रश्नपत्र क्रमांक : 16		प्रश्नपत्र क्रमांक : 16

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V, VI

Discipline Specific Elective

(शैक्षिक वर्ष -2020-21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल

पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

सत्र-V

- प्रश्नपत्र- VII : विधा विशेष का अध्ययन।
प्रश्नपत्र- VIII : साहित्यशास्त्र।
प्रश्नपत्र- IX : हिंदी साहित्य का इतिहास।
प्रश्नपत्र- X : प्रयोजनमूलक हिंदी।
प्रश्नपत्र- XI : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा।

सत्र-VI

- प्रश्नपत्र- XII : विधा विशेष का अध्ययन।
प्रश्नपत्र- XIII : साहित्यशास्त्र और हिंदी आलोचना।
प्रश्नपत्र- XIV : हिंदी साहित्य का इतिहास।
प्रश्नपत्र- XV : प्रयोजनमूलक हिंदी।
प्रश्नपत्र- XVI : भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा।

सत्र V और VI : परीक्षा में एक प्रश्नपत्र 50 अंकों का होगा, जिसमें 40 अंक लिखित परीक्षा के और 10 अंक अंतर्गत मूल्यांकन के लिए हैं। जिसमें सेमिनार, मौखिकी, परियोजना, (प्रोजेक्ट) गृहकार्य, में से एक देना अनिवार्य है।

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र -V प्रश्नपत्र- VII

विधा विशेष का अध्ययन

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E6)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

पाठ्यक्रम

उद्देश्य :

1. नाटककार कुसुम कुमार की बहुमुखी प्रतिभा से परिचित कराना।
2. नाटककार कुसुम कुमार के साहित्य से परिचित कराना।
3. नाटककार कुसुम कुमार की विचारधारा से परिचित कराना।
4. नाटककार कुसुम कुमार के निर्धारित ग्रंथ का सूक्ष्म आलोचनात्मक अध्ययन कराना।
5. लेखिका के नाटककार के रूप में साहित्यिक स्थान को निर्धारित कराना।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

पाठ्यपुस्तक

'दिल्ली ऊँचा सुनती है' (नाटक) –कुसुम कुमार

किताबघर प्रकाशन, अन्सारी रोड, दरियागंज,
नई दिल्ली-110002

इकाई 1 कुसुम कुमार का जीवन परिचय, व्यक्तित्व, कृतित्व एवं नाटककार कुसुम कुमार का सामान्य परिचय ।

इकाई 2 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' – कथावस्तु एवं शीर्षक की सार्थकता ।

इकाई 3 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' – पात्र एवं चरित्र –चित्रण, संवाद, देशकाल वातावरण ।

इकाई 4 'दिल्ली ऊँचा सुनती है' – भाषा शैली, उद्देश्य, अभिनेयता एवं समस्याएँ ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	'दिल्ली ऊँचा सुनती है' पर ससंदर्भ प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	'दिल्ली ऊँचा सुनती है' एवं कुसुम कुमार पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	'दिल्ली ऊँचा सुनती है' पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

संदर्भ ग्रंथ सूची-

- डॉ. कुसुम कुमार : एक प्रयोगधर्मी नाटककार – डॉ.दत्तात्रय मोहिते, चिंतन प्रकाशन, हंसपुरम, कानपुर-208021 ।
- हिंदी महिला नाटककार-डॉ.भगवान जाधव, ए.बी.एस.पब्लिकेशन, वाराणसी-221007 ।
- समकालीन हिंदी नाटक- डॉ. जशवंतभाई पंडया, ज्ञान प्रकाशन, कानपुर-208021 ।

सत्र -VI प्रश्नपत्र- XII

DSE-E131

उद्देश्य :

- उपन्यास के तात्त्विक स्वरूप का परिचय देना।
- उपन्यासकार के व्यक्तित्व एवं कृतित्व से परिचित कराना।
- रचना विशेष का महत्त्व समझने एवं मूल्यांकन करने की क्षमता बढ़ाना।
- रचना के आस्वादन एवं समीक्षा की क्षमता विकसित कराना।
- पाठ्यक्रम में निर्धारित उपन्यास की प्रासंगिकता से अवगत कराना।

पाठ्यपुस्तक -अंतिम साक्ष्य (उपन्यास)-चंद्रकांता

अमन प्रकाशन, 104 A/80 सी रामबाग, कानपुर- 12

इकाई 1. चंद्रकांता का जीवन परिचय, व्यक्तित्व, कृतित्व एवं उपन्यासकार चंद्रकांता का सामान्य परिचय।

इकाई 2. 'अंतिम साक्ष्य'-कथावस्तु एवं शीर्षक की सार्थकता।

इकाई 3. 'अंतिम साक्ष्य'-पात्र एवं चरित्र -चित्रण तथा संवाद।

इकाई 4. 'अंतिम साक्ष्य'-देशकाल तथा वातावरण, भाषा शैली, उद्देश्य एवं समस्याएँ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	'अंतिम साक्ष्य' पर संसंदर्भ प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	'अंतिम साक्ष्य' एवं चंद्रकांता पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	'अंतिम साक्ष्य' पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

संदर्भ ग्रंथ सूची -

- चंद्रकांता का कथा साहित्य-समकालीन परिवेश तथा संदर्भ-डॉ.अमोल पालकर, विद्या प्रकाशन, कानपुर-208022
- चंद्रकांता का कथा साहित्य-डॉ.जगदीश चव्हाण, विद्या प्रकाशन, कानपुर-208022

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र -V प्रश्नपत्र- VIII

साहित्यशास्त्र

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E7)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल
पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

उद्देश्य :

- 1) साहित्य निर्मिति की प्रक्रिया का बोध कराना।
- 2) साहित्य /काव्य के विभिन्न अंगों, भेदों से परिचित कराना।
- 3) साहित्य/काव्य की नवीन विधाओं से परिचित कराना।
- 4) समीक्षा सिद्धांतों से परिचित कराना।
- 5) साहित्य /काव्य के तत्वों से परिचित कराना।
- 6) अलंकारों से परिचित कराना।

अध्यापन पद्धति -

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- भारतीय एवं पाश्चात्य साहित्यशास्त्र का सैद्धांतिक एवं अनुप्रयोग की दृष्टि से।
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

अध्ययनार्थ विषय -

इकाई 1 काव्य/साहित्य - स्वरूप, तत्त्व, प्रयोजन।

इकाई 2 काव्य के प्रकार, काव्य गुण, काव्य दोष।

इकाई 3 रस - स्वरूप, रस के अंग, रस के भेद।

इकाई 4 अलंकार - शब्दालंकार - अनुप्रास, वक्रोक्ति, यमक, वीप्सा

अर्थालंकार - उपमा, रूपक, अतिशयोक्ति, विभावना।

(केवल लक्षण एवं उदाहरण अपेक्षित)

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	इकाई 2 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	इकाई 4 पर टिप्पणियां (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	इकाई 1 और 3 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

सत्र-VI प्रश्नपत्र-XIII
साहित्यशास्त्र और हिंदी आलोचना

DSE-E132

इकाई 1 महाकाव्य - स्वरूप, भारतीय तत्व।

प्रगीत - स्वरूप, भेद।

गज़ल - स्वरूप, प्रमुख अंग।

इकाई 2 एकांकी - स्वरूप एवं तत्व।

कहानी - स्वरूप एवं तत्व।

उपन्यास - स्वरूप एवं तत्व।

इकाई 3 रेखाचित्र - स्वरूप एवं विशेषताएँ।

आत्मकथा - स्वरूप एवं विशेषताएँ।

यात्रावृत्त - स्वरूप एवं विशेषताएँ।

इकाई 4 आलोचना का स्वरूप।

आलोचना के गुण।

आलोचना के प्रकार -

- 1) व्याख्यात्मक आलोचना।
- 2) तुलनात्मक आलोचना।
- 3) मनोवैज्ञानिक आलोचना।
- 4) ऐतिहासिक आलोचना।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पूरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	इकाई 2 पर लघुत्तरी प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	इकाई 4 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2)	10
प्रश्न 4	इकाई 1 और 3 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

संदर्भ ग्रंथ सूची

- 1) काव्यशास्त्र - भगीरथ मिश्र ।
- 2) शास्त्रीय समीक्षा के सिद्धांत - डॉ.गोविंद त्रिगुणायत ।
- 3) काव्य के रूप - बाबू गुलाबराय ।
- 4) भारतीय काव्यशास्त्र के सिद्धांत - डॉ.कृष्णदेव झारी ।
- 5) भारतीय काव्यशास्त्र - डॉ.मानवेंद्र पाठक ।
- 6) भारतीय साहित्यशास्त्र - डॉ. बलदेव उपाध्याय ।
- 7) साहित्यशास्त्र - डॉ. चंद्रभान सोनवणे ।
- 8) भारतीय काव्यशास्त्र - डॉ.योगेंद्र प्रताप सिंह ।
- 9) हिंदी आलोचना के बीज शब्द - डॉ. बच्चन सिंह ।
- 10) पाश्चात्य साहित्य सिद्धांत विवेचन - डॉ.ओमप्रकाश शर्मा, शैलजा प्रकाशन, यशोदानगर, कानपुर-208011 ।
- 11) भारतीय एवं पाश्चात्य काव्यशास्त्र - डॉ.त्रिलोकनाथ श्रीवास्तव, डॉ.गंगासहाय प्रेमी, साहित्य सरोवर प्रकाशन, जयपुर हाऊस, आगरा-282010 ।

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र V प्रश्नपत्र IX

हिंदी साहित्य का इतिहास

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E8)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

उद्देश्य :

1. हिंदी भाषा तथा साहित्य की विकास यात्रा से अवगत कराना।
2. हिंदी साहित्य की विकास यात्रा में हिंदी भाषा के माध्यम से अलग-अलग विचारधारा और प्रवृत्तियों से अवगत कराना।
3. छात्रों में साहित्य समझने तथा उसका आस्वादन, मूल्यांकन करने की दृष्टि को बढ़ाना।
4. छात्रों को साहित्य के संदर्भ में विभिन्न साहित्यिक विधाओं के विकास क्रम से परिचित कराना।
5. छात्रों को युगीन सामाजिक, राजनीतिक परिस्थितियों के परिप्रेक्ष्य में हिंदी से अवगत कराना।
6. इतिहासकारों द्वारा प्रस्तुत काल विभाजन और नामकरण को जानने के लिए प्रेरित करना।
7. हिंदी के प्रमुख संत कवि, उनकी रचनाएँ और उनका समाजसुधार में योगदान से परिचित कराना।
8. हिंदी साहित्य के अंतर्गत गद्य-पद्य विधा और उसके भेदों, उपभेदों से अवगत कराना।

9. आदिकाल से लेकर आधुनिक काल तक के संत, महात्मा, लेखक, कवियों की विचारधारा और उनके द्वारा निर्मित साहित्य का सामान्य परिचय कराना।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण ।
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

अध्ययनार्थ विषय –

इकाई – 1 आदिकाल –

1. आदिकाल का नामकरण।
2. सामाजिक और राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. आदिकाल की प्रतिनिधि रचनाएँ: सामान्य परिचय –
अ) पृथ्वीराज रासो।
आ) बीसलदेव रासो।

इकाई – 2 . भक्तिकाल–

1. भक्तिकालीन सामाजिक परिस्थितियाँ।
2. भक्तिकालीन राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. भक्तिकालीन कवियों का सामान्य परिचय–
अ) संत नामदेव
आ) संत रविदास
इ) संत मीराबाई
ई) गुरु नानक

इकाई – 3 . निर्गुण भक्ति धारा–

1. निर्गुण भक्ति धारा काव्य की सामान्य विशेषताएँ।
2. कबीर : जीवन परिचय एवं कृतित्व।

3. जायसी : जीवन परिचय एवं कृतित्व ।

इकाई - 4 . सगुण भक्ति धारा-

1. सगुण भक्ति धारा काव्य की विशेषताएँ ।

2. तुलसीदास : जीवन परिचय एवं कृतित्व ।

3. सूरदास : जीवन परिचय एवं कृतित्व ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पुरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न ।	10
प्रश्न 2	इकाई 1 पर लघुत्तरीय प्रश्न (3 में से 2) ।	10
प्रश्न 3	इकाई 2 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2) ।	10
प्रश्न 4	इकाई 3 और 4 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ) ।	10

सत्र VI प्रश्नपत्र -XIV
हिंदी साहित्य का इतिहास

DSE-E133

इकाई - 1 रीतिकाल -

1. रीतिकाल का नामकरण।
2. सामाजिक एवं राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. प्रतिनिधि कवियों का सामान्य परिचय -
अ) केशवदास
आ) बिहारी
इ) भूषण
ई) धनानंद।

इकाई - 2 आधुनिक काल -

1. प्रारंभिक हिंदी गद्य साहित्य का सामान्य परिचय।
2. आधुनिककालीन सामाजिक एवं राजनीतिक परिस्थितियाँ।
3. युग प्रवर्तक साहित्यकार-
अ) भारतेंदु हरिश्चंद्र
आ) जयशंकर प्रसाद
इ) मोहन राकेश

इकाई - 3 आधुनिक गद्य विधाओं का विकास-

1. हिंदी उपन्यास साहित्य उद्भव और विकास।
 2. हिंदी नाटक साहित्य उद्भव और विकास।
 3. हिंदी यात्रा साहित्य उद्भव और विकास।
- इकाई - 4 हिंदी काव्य की विभिन्न धारा और उनकी विशेषताएँ।

1. छायावाद।
2. प्रगतिवाद
3. समकालीन कविता।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पुरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न	10
प्रश्न 2	इकाई 1 पर लघुत्तरीय प्रश्न (3 में से 2)	10
प्रश्न 3	इकाई 2 पर टिप्पणियाँ (3 में 2)	10
प्रश्न 4	इकाई 3 और 4 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)	10

संदर्भ ग्रंथ सूची -

1. हिंदी साहित्य का इतिहास- आचार्य रामचंद्र शुक्ल, जयभारती प्रकाशन, माया प्रेस रोड, इलाहाबाद।
2. हिंदी साहित्य का इतिहास- डॉ. नगेंद्र, नेशनल पब्लिशिंग हाउस, नई दिल्ली।
3. हिंदी साहित्य का दूसरा इतिहास- डॉ. बच्चन सिंह, राधाकृष्ण प्रकाशन, नई दिल्ली।
4. हिंदी साहित्य की भूमिका, डॉ. हजारीप्रसाद द्विवेदी।
5. हिंदी साहित्य का सही इतिहास- डॉ. चंद्रभानु सोनावने।
6. हिंदी साहित्य: युग और प्रवृत्तियाँ- डॉ. शिवकुमार शर्मा, अशोक प्रकाशन, दिल्ली।
7. हिंदी साहित्य का वैज्ञानिक इतिहास- गणपतिचंद्र गुप्त।
8. मध्यकालीन कवि और कविता- रतन कुमार पाण्डेय, अनभै प्रकाशन, मुंबई।
9. हिंदी साहित्य का इतिहास- डॉ. पूरनचंद टंडन, जगताराम एंड सन्स, नई दिल्ली।
10. भक्तिकाल के कालजर्ई रचनाकार- विष्णुदास वैष्णव, कमला प्रकाशन- डीसा गुजरात।
11. हिंदी साहित्य का इतिहास : नए विचार नई दृष्टि- डॉ. सुरेशकुमार जैन, वाणी प्रकाशन, नई दिल्ली।
12. सूरदास : एक पुनरावलोकन, डॉ. ओमप्रकाश शर्मा, निराली प्रकाशन, पुणे।
13. हिंदी साहित्य का इतिहास- डॉ. गंगासहाय प्रेमी, डॉ. अशोक तिवारी, साहित्य सरोवर प्रकाशन, जयपुर हाऊस, आगरा।
14. संत कबीर व्यक्तित्व एवं रचनाएं- डॉ. मो. मजिद मिया, जीएस पब्लिशर्स डिस्ट्रीब्यूटर्स, शाहदरा- दिल्ली।
15. षट्कवि : विवेचनात्मक अध्ययन- खण्ड : 1 और 2, डॉ. ओमप्रकाश शर्मा, निराली प्रकाशन, 1312, शिवाजीनगर, जे.एम.रोड, पुणे।

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V प्रश्नपत्र-X

प्रयोजनमूलक हिंदी

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E9)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल

पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

उद्देश्य :

1. हिंदी में कार्य करने की रुचि विकसित करना।
2. रोजगार उन्मुख शिक्षा एवं कौशल्य प्रदान करना।
3. पारिभाषिक शब्दावली से परिचित करना।
4. सरकारी पत्राचार के स्वरूप का परिचय कराना।
5. जनसंचार एवं इलेक्ट्रॉनिक माध्यमों से परिचय कराना।
6. अनुवाद स्वरूप, महत्व तथा उपयोगिता से परिचित कराना।
7. रोजगार परक हिंदी की उपयोगिता स्पष्ट कराना।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

अध्ययनार्थ विषय -

इकाई - 1 पारिभाषिक शब्दावली।

दैनिक व्यवहार में प्रयुक्त अंग्रेजी शब्दों के हिंदी पर्यायवाची रूप। (परिशिष्ट में दिए हुए 'अ' तथा 'ब' विभाग के 50 शब्द)।

इकाई -2 सरकारी कार्यालयीन पत्राचार।

1. कार्यालय ज्ञापन।
2. परिपत्र।
3. कार्यालय आदेश।
4. सूचना।
5. अनुस्मारक पत्र।

इकाई -3 हिंदी भाषा और रोजगार के अवसर।

1. रेडियो में रोजगार।
2. विज्ञापन में रोजगार।
3. अनुवाद में रोजगार।
4. पत्रकारिता में रोजगार।
5. फिल्म में रोजगार।

इकाई -4 समाचार लेखन।

1. महाविद्यालयीन समारोह का समाचार लेखन।
2. सामाजिक समारोह का समाचार लेखन।
3. प्राकृतिक आपदाओं का समाचार लेखन।
4. दुर्घटनाओं का समाचार लेखन।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पुरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न।	10
प्रश्न 2	इकाई 2 पर लघुत्तरीय प्रश्न (3 में से 2)।	10
प्रश्न 3	इकाई 3 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2)।	10
प्रश्न 4	इकाई 4 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)।	10

सत्र-VI प्रश्नपत्र-XV

प्रयोजनमूलक हिंदी

DSE-E134

अध्ययनार्थ विषय -

इकाई -1 पारिभाषिक शब्दावली.

दैनिक व्यवहार में प्रयुक्त अंग्रेजी शब्दों एवं पदनामों के हिंदी पर्यायवाची रूप (परिशिष्ट में दिए हुए 'क' तथा 'ड' विभाग के शब्द एवं पदनाम)

इकाई -2. संदर्भ स्रोतों का सामान्य परिचय :

1. इन्स्टाग्राम
2. फेसबुक
3. व्हॉट्सअप
4. ट्विटर
5. ब्लॉग

इकाई-3. जनसंचार इलेक्ट्रॉनिक माध्यमों का सामान्य परिचय :

1. दूरदर्शन
2. इंटरनेट
3. डाक्यूटमेंटरी
4. व्हिडिओ कॉफ्रेंस
5. यु ट्यूब

इकाई -4 अनुवाद

1. अनुवाद स्वरूप और महत्व ।
2. अनुवाद की उपयोगिता ।
3. प्रकृति के आधार पर अनुवाद के प्रकार।
4. अनुवादक के गुण।

शिवाजी विश्वविद्यालय, कोल्हापुर

हिंदी अध्ययन मंडल

जून 2020 से लागू

हिंदी स्पेशल बी.ए.-3 (कला)

सत्र-V प्रश्नपत्र-XI

भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा

Discipline Specific Elective (D.S.E.-E10)

(शैक्षिक वर्ष -2020 -21, 2021-22, 2022-23)

प्रस्तुत पाठ्यक्रम का निर्माण विश्वविद्यालय अनुदान आयोग, नई दिल्ली की मॉडल

पाठ्यचर्या (CBCS) के आलोक में किया गया है।

उद्देश्य :

- 1) भाषा के विविध रूपों का परिचय कराना ।
- 2) भाषा विज्ञान का सामान्य परिचय कराना ।
- 3) हिंदी भाषा एवं लिपि के उद्भव और विकास का परिचय कराना ।
- 4) भाषा की शुद्धता के प्रति छात्रों को जागृत करना ।
- 5) मानक हिंदी वर्तनी और व्याकरण से छात्रों को परिचित कराना ।

अध्यापन पद्धति

- स्वाध्याय .
- व्याख्यान, विवेचन तथा विश्लेषण
- संगोष्ठी तथा समूह चर्चा का आयोजन।
- अतिथियों एवं विद्वानों के व्याख्यान।
- दृक श्राव्य माध्यमों का प्रयोग।
- संगणक तथा इंटरनेट आदि साधनों का प्रयोग।

अध्ययनार्थ विषय –

इकाई 1– भाषा की परिभाषाएँ, भाषा की विशेषताएँ, भाषा की उत्पत्ति एवं तत्संबंधी विविध वाद-द्वैती उत्पत्ति सिद्धांत, धातु सिद्धांत, अनुकरण सिद्धांत, श्रमपरिहार सिद्धांत, मनोभावाभिव्यंजक सिद्धांत, समन्वित सिद्धांत ।

इकाई 2– भाषा परिवर्तनशीलता के कारण ।

भाषा के विविध रूप– बोली और परिनिष्ठित भाषा ।

बोलियों के बनने के कारण, बोली और भाषा में अंतर ।

इकाई 3– हिंदी भाषा का उद्भव और विकास ।

हिंदी का शब्दसमूह, हिंदी भाषा के विविध रूप–राष्ट्रभाषा, राजभाषा, संपर्क भाषा ।

इकाई 4 – हिंदी की विविध बोलियाँ–अवधी, ब्रज, खड़ीबोली, भोजपुरी ।

लिपि विकास का सामान्य परिचय, देवनागरी लिपि की वैज्ञानिकता ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पुरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न।	10
प्रश्न 2	इकाई 3पर लघुत्तरीय प्रश्न (3 में से 2)।	10
प्रश्न 3	इकाई 4 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2) ।	10
प्रश्न 4	इकाई 1 और 2 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)।	10

सत्र - VI प्रश्नपत्र -XVI

भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा

DSE-E135

अध्ययनार्थ विषय -

इकाई 1-भाषा विज्ञान की परिभाषाएँ, भाषाविज्ञान के अध्ययन का महत्त्व, भाषाविज्ञान की वैज्ञानिकता ।

इकाई 2 -भाषा विज्ञान के प्रधान अंगों का परिचय-
ध्वनिविज्ञान, पदविज्ञान, शब्दविज्ञान, वाक्यविज्ञान, अर्थविज्ञान ।

इकाई 3 -भाषा विज्ञान का अन्य ज्ञान विज्ञानों से संबंध ।

1. भाषा विज्ञान और साहित्य
2. भाषा विज्ञान और व्याकरण ।
3. भाषा विज्ञान और समाजविज्ञान
4. भाषा विज्ञान और मनोविज्ञान ।
5. भाषा विज्ञान और इतिहास
6. भाषाविज्ञान और भूगोल ।

इकाई 4-कारकों के अर्थ और प्रयोग,पदक्रम, विरामचिह्न (केवल अल्पविराम, निर्देशक चिन्ह(डैश) और अवतरण चिह्न) मानक वर्तनी के नियम ।

प्रश्नपत्र का स्वरूप एवं अंक विभाजन		अंक 40
प्रश्न 1	पुरे पाठ्यक्रम पर दस बहुविकल्पी प्रश्न।	10
प्रश्न 2	इकाई 4 पर लघुत्तरीय प्रश्न (3 में से 2)।	10
प्रश्न 3	इकाई 2 पर टिप्पणियाँ (3 में से 2) ।	10
प्रश्न 4	इकाई 1 और 3 पर दीर्घोत्तरी प्रश्न (अंतर्गत विकल्प के साथ)।	10

संदर्भ ग्रंथ सूची

1. भाषा विज्ञान - डॉ.भोलानाथ तिवारी ।
2. भाषा विज्ञान की भूमिका- डॉ.देवेदनाथ शर्मा ।
3. भाषा विज्ञान के तत्व- डॉ राजनारायण मौर्य ।
4. भाषा विज्ञान और हिंदी भाषा - डॉ. सुधीर कलावडे ।
5. भाषा विज्ञान के सिद्धांत और हिंदी भाषा - डॉ. द्वारकाप्रसाद सक्सेना ।
6. संक्षिप्त भाषा विज्ञान- डॉ.सुरेशचंद्र त्रिवेदी ।
7. हिंदी- उद्भव विकास और रूप - डॉ.हरदेव बिहारी ।

8. हिंदी भाषा – डॉ.धीरेंद्र वर्मा ।
9. हिंदी भाषा की विकास यात्रा – डॉ.रामप्रकाश ।
10. हिंदी भाषा, व्याकरण लिपि विज्ञान – डॉ.हरदान हर्ष ।
11. हिंदी व्याकरण – कामताप्रसाद गुरु ।
12. नागरी लिपि और उसकी समस्याएँ – डॉ.नरेंद्र मिश्र ।
13. हिंदी की वर्तनी– कैलासचंद्र भाटिया, रचना भाटिया ।
14. मानक हिंदी का शुद्धिपरक व्याकरण – डॉ.रमेशचंद्र मेहरोत्रा ।
15. भाषा विज्ञान के सिद्धांत – डॉ.ओमप्रकाश शर्मा निराली, प्रकाशन, पुणे– 05 ।
- 16.भाषा विज्ञान एवं हिंदी भाषा–डॉ.गंगासहाय प्रेमी,डॉ.त्रिलोकनाथ श्रीवास्तव ,साहित्य सरोवर प्रकाशन, प्रभु नगर, आगरा–01 ।
